

Заява № 7360/76
СПРАВА «ЛЕО ЦАНД ПРОТИ АВСТРІЇ»
(Leo ZAND v. Austria)

Доповідь Комісії
(прийнята 12 жовтня 1978 року)

Переклад здійснено у рамках проекту
«Гарантування дотримання прав людини при здійсненні правосуддя»,
що впроваджується Координатором проектів ОБСЕ в Україні спільно з
Національною школою суддів України, Верховним Судом України та
Вищим адміністративним судом України за фінансової підтримки уряду Канади

ЗМІСТ

I. ВСТУП (nn. 1–13)	3
Суть скаргу заявника (nn. 2–3)	3
Провадження в Комісії (nn. 4–13)	3
II. ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ (nn. 14–20)	5
III. ДОВОДИ СТОРІН (nn. 21–50)	7
Доводи заявника (nn. 21–29a)	7
Доводи Уряду (nn. 30–50)	11
IV. ПРЕДМЕТ СПОРУ (nn. 51–52)	18
V. ВИСНОВОК КОМІСІЇ (nn. 53–93)	19
A. Чи застосовуються інституційні гарантії, передбачені пунктом 1 статті 6, до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург як суду першої інстанції? (nn. 55–60)	19
B. Чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «встановленим законом» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції? (nn. 61–73)	20
C. Чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «незалежним» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції? (nn. 74–83)	23
D. Чи була справа заявника розглянута упродовж «розумного строку» відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції? (nn. 84–92)	25
E. Висновок (n. 93)	27
Окрема думка пана Трехселя	28
<i>ДОДАТОК I.</i> Хронологічний огляд провадження в Комісії	30
<i>ДОДАТОК II.</i> Рішення Комісії щодо прийнятності	33

I. ВСТУП

1. Нижче наводиться стислий виклад справи, поданої сторонами на розгляд Європейської комісії з прав людини.

СУТЬ СКАРГ ЗАЯВНИКА

2. Заявник є громадянином Австрії, 1954 року народження. Він працював ювеліром у майстерні в Зальцбурзі. Через складнощі, що виникали між заявником та його роботодавцем у зв'язку з роботою заявника, роботодавець подав цивільний позов до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург про відшкодування збитків на загальну суму 36 000 австрійських шилінгів. Заявник скаржиться, що його справа не була розглянута «незалежним... судом, встановленим законом», як того вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції.

3. Заявник стверджує, що в Австрії суди першої інстанції з розгляду трудових спорів не мають усіх необхідних характеристик суду в розумінні пункту 1 статті 6. На його думку, вони не можуть вважатися такими, що встановлені законом, оскільки Закон «Про суди з розгляду трудових спорів» залишив право на прийняття рішення щодо їх створення (встановлення) на розсуд Міністра юстиції, «у разі виникнення потреби». Заявник також стверджує, що ці суди не можуть вважатися незалежними, оскільки судді, які засідають у цих судах, не призначаються на цю посаду у порядку, встановленому Конституцією, і не користуються усіма гарантіями незмінюваності суддів, які обіймають ці посади.

ПРОВАДЖЕННЯ В КОМІСІЇ

4. Цю заяву було подано до Комісії від імені заявника його адвокатом, пані Хельгою ПРОКОПП (*Helga PROKOPP*), 19 грудня 1975 року. Її було зареєстровано 21 січня 1976 року.

5. 27 вересня 1976 року Комісія вирішила відповідно до підпункту «b» пункту 1 правила 42 її Регламенту довести заяву до відома Уряду Австрії й запропонувати Уряду надати письмові зауваження щодо прийнятності заяви. Ці зауваження мали, зокрема, стосуватися характеру судів, створюваних (встановлюваних) відповідно до постанови «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», а також обсягу і форми контролю, що здійснюється апеляційними судами. Зауваження також мали торкатися питання про те, чи вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції від Високої Договірної Сторони забезпечення наявності «незалежного і безстороннього суду» на кожній стадії відповідного судового провадження.

6. Уряд надав зазначені зауваження 26 листопада 1976 року, а адвокат заявника надав зауваження у відповідь 10 січня 1977 року.

7 лютого 1977 року Уряд Австрії повідомив Комісію, що не бажає подавати подальші зауваження щодо прийнятності заяви, ані в письмовій формі, ані під час усного слухання.

7. 16 травня 1977 року Комісія ухвалила рішення про визнання заяви прийнятною.

8. Після цього сторонам було запропоновано надати письмові зауваження щодо суті справи. Адвокат заявника надав зауваження 10 жовтня, а Уряд – 27 жовтня 1977 року.

8 грудня 1977 року Комісія провела усні слухання за участю сторін щодо суті заяви. На слуханнях заявника представляв його адвокат, д-р Хельга ПРОКОПП (*Helga PROKOPP*), а Уряд представляв посол д-р Курт ГЕРНДЛЬ (*Kurt HERNDL*) з Федерального міністерства закордонних справ, уповноважений, радник Федерального міністерства юстиції д-р Гельмут ТАДЕС (*Helmut TADES*) та секретар міністерства д-р Вольф ОКРЕЗЕК (*Wolf OKRESEK*), працівник юридичного відділу Відомства федерального канцлера.

9. Ця Доповідь була складена Комісією відповідно до статті 31 Конвенції після обговорення та голосування на пленарному засіданні, на якому були присутні:

Дж. Е.С. ФОСЕТТ (*J.E.S. FAWCETT*), Голова
Г. СПЕРДУТІ (*G. SPERDUTI*), заступник Голови
К.А. НЬОРґОРД (*C.A. NØRGAARD*), другий заступник Голови
Ф. ЄРМАКОРА (*F. ERMACORA*)
Е. БУСУТТІЛ (*E. BUSUTTIL*)
Б. ДАВЕР (*B. DAVER*)
Т. ОПСАЛ (*T. OPSAHL*)
К.Х.Ф. ПОЛАК (*C.H.F. POLAK*)
Й.А. ФРОВАЙН (*J.A. FROWEIN*)
Г. ЙОРУНДССОН (*G. JORUNDSSON*)
Г. ТЕНЕКІДЕС (*G. TENEKIDES*)
С. ТРЕХСЕЛЬ (*S. TRECHSEL*)
Б.Дж. КІРНАН (*B.J. KIERNAN*)
Н. КЛЕКЕР (*N. KLECKER*).

10. Текст Доповіді був прийнятий Комісією 12 жовтня 1978 року і тепер передається до Комітету міністрів відповідно до пункту 2 статті 31 Конвенції.

11. Дружнього врегулювання у справі досягнуто не було, і метою цієї Доповіді згідно зі статтею 31 Конвенції є, відповідно:

(1) встановлення фактів; та
(2) висловлення думки щодо того, чи свідчать встановлені факти про порушення Урядом-відповідачем його зобов'язань за Конвенцією.

12. Графік, що містить хронологічний огляд провадження в Комісії, та рішення Комісії щодо прийнятності у цій справі наводяться в Додатках I та II до цієї Доповіді. Викладення невдалої спроби Комісії досягти дружнього врегулювання наводиться в окремому документі (Додаток III).

13. Повний текст пояснень сторін, разом із документами, поданими у вигляді додатків, зберігається в архіві Комісії і може бути наданий Комітету міністрів на вимогу.

II. ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТІВ

14. Заявник працював ювеліром у майстерні в Зальцбурзі. Пізніше його було призначено на посаду завідуючого філією майстерні, розташованою у Відні. Коли він захотів звільнитися з цієї посади, роботодавець висунув йому вимогу, що він повинен продовжувати працювати безоплатно доти, доки не надасть послуги на грошову суму, еквівалентну тій, яку він отримав у вигляді авансу. Через шість тижнів заявник дізнався від профспілки, членом якої він був, що вимоги, висунуті до нього роботодавцем, були необґрунтованими, і зрештою заявник припинив надавати будь-які послуги роботодавцю. Після цього роботодавець подав позов про компенсацію збитків до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, а також ініціював відкриття кримінального провадження щодо заявника. Зрештою з заявника були зняті висунуті щодо нього кримінальні обвинувачення, і ця справа стосується виключно провадження у суді з розгляду трудових спорів.

15. Позов до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург було подано 6 червня 1974 року. Перше засідання відбулося 31 липня 1974 року, а наступне – 5 листопада 1974 року.

На цьому наступному судовому засіданні адвокат заявника заявив клопотання про зупинення провадження до отримання ухвали Конституційного Суду щодо конституційності положень щодо створення судів з розгляду трудових спорів.

Ці суди створювалися (встановлювалися) відповідно до статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» (*Arbeitsgerichtsgesetz*, Федеральний вісник законів (BGBl.) № 170/1946, зі змінами і доповненнями, опублікованими у Віснику федерального законодавства №№ 164/1950, 197/1965 та 291/1965). Це положення надає Міністру юстиції повноваження створювати суди з розгляду трудових спорів у разі потреби («nach Bedarf»). Міністр скористався зазначеними повноваженнями в Постанові «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» (*Verordnung zur Durchführung des Arbeitsgerichtsgesetzes*, Федеральний вісник законів № 183/1950, зі змінами і доповненнями, опублікованими у Федеральному віснику законів №№ 208/1950, 39/1951, 118/1957, 59/1958, 288/1962 та 303/1965). Статтею 1 цієї Постанови, зокрема, встановлюється суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург та визначаються межі його територіальної юрисдикції, що охоплює округи дільничних судів Абтенау, Халлайн, Ноймаркт, Оберндорф, Зальцбург, Санкт-Гільген та Тальгау.

У своїх запереченнях заявник послався, зокрема, на пункт 2 статті 83 Федеральної Конституції Австрії, яка гарантує кожному право на розгляд його справи законним суддею (*gesetzlicher Richter*). Він також послався на статтю 6 Європейської конвенції з прав людини, яка в Австрії має силу

конституційного положення. Заявник стверджував, що існують великі сумніви щодо того, чи є суд з розгляду трудових спорів «законним суддею» або «незалежним і безстороннім судом, встановленим законом», зважаючи на те, що його було створено відповідно до постанови Міністра, а не самим законом. Тому він звернувся до суду з розгляду трудових спорів із клопотанням про зупинення провадження і направлення цього питання на розгляд Конституційного Суду (стаття 89 Конституції).

Як альтернатива заявник просив відкласти розгляд справи у суді з розгляду трудових спорів до остаточного вирішення кримінальної справи, що в той час була порушена щодо нього у Земельному суді Відня.

16. У своєму рішенні від 15 грудня 1974 року суд з розгляду трудових спорів зазначив, що він не поділяє сумнівів заявника щодо конституційності норм законодавства, що встановлюють суди з розгляду трудових спорів. Конституційний Суд вже ухвалював рішення в іншій справі про те, що компетенція суду може бути визначена відповідною постановою на основі закону, що є достатньо чітким відповідно до стандартів, встановлених статтею 18 Конституції.

Тому суд з розгляду трудових спорів відмовив в задоволенні клопотання заявника про передачу питання щодо конституційності судів з розгляду трудових спорів на розгляд Конституційного Суду.

При цьому він прийняв рішення про відкладення судового розгляду до вирішення кримінальної справи, порушеної щодо заявника.

17. Заявник подав апеляційну скаргу на рішення суду з розгляду трудових спорів в тій частині, в якій воно підтверджувало юрисдикцію цього суду для розгляду його справи. Тепер він просив земельний суд передати питання, яке він вже піднімав у суді з розгляду трудових спорів, на розгляд Конституційного Суду. Проте Земельний суд Зальцбургу відхилив цю апеляційну скаргу як неприйнятну. При цьому у своєму рішенні від 23 квітня 1975 року суд зазначив, що він також не має жодних сумнівів щодо конституційності судів з розгляду трудових спорів.

18. 8 липня 1975 року Верховний Суд відхилив як неприйнятну подальшу скаргу, подану заявником, на підставі наявності двох узгоджених рішень нижчих судів. Проте Верховний Суд розглянув по суті новий довід, наведений заявником, а саме довід про незаконність складу суду з розгляду трудових спорів у зв'язку з тим, що голова цього суду обіймав посаду, не будучи призначеним на цю посаду відповідно до статті 88 Конституції. Через це рішення суду першої інстанції треба було б кваліфікувати як неправомочний акт. Однак Верховний Суд вважав, що достатньо того, що голова суду з розгляду трудових спорів був призначений на посаду судді до надання йому відповідних повноважень у суді з розгляду трудових спорів, а отже, Верховний Суд вважав правомірним рішення суду з розгляду трудових спорів.

19. Суд з розгляду трудових спорів поновив розгляд справи лише після закриття кримінального провадження, що завершилося в жовтні 1976 року виправданням заявника.

Тим часом заявник подав до Комісії цю заяву, і після того, як Комісія 16 травня 1977 року ухвалила рішення про визнання заяви прийнятною, адвокат заявника звернувся до суду з розгляду трудових спорів з клопотанням про відкладення розгляду справи до закінчення провадження у Комісії. Проте рішенням від 26 липня 1977 року суд з розгляду трудових спорів відмовив в задоволенні цього клопотання. Заявник також подав апеляційну скаргу на це рішення, але Земельний суд Зальцбургу відхилив її 11 жовтня 1977 року, зазначивши, що не може бути і мови про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, адже апеляційну скаргу було подано до судів вищої інстанції, що відповідало зазначеній нормі.

2 листопада 1977 року заявник поскаржився далі до Верховного Суду, який ще не ухвалив рішення на дату усних слухань справи в Комісії, призначених на 8 грудня 1977 року.

20. Тим часом суд з розгляду трудових спорів почав вивчати основне питання трудового спору між заявником і його колишнім роботодавцем. Уже прийнявши рішення про закриття судового провадження, суд вирішив його поновити, щоб заслухати заявника особисто. Заявник повинен був виступити перед комісією в Берліні, куди він переїхав іде він працював. Але цього не сталося до дати усного слухання справи в Комісії, а саме 8 грудня 1977 року, і внаслідок цього до цієї дати не було прийнято рішення по суті трудового спору.

Комісії нічого не відомо про подальший перебіг цього провадження після 8 грудня 1977 року.

III. ДОВОДИ СТОРІН

Доводи заявника

21. Заявник стверджує, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, який розглядав його справу, не є «незалежним і безстороннім судом, встановленим законом», як це передбачено пунктом 1 статті 6 Конвенції.

22. За його словами, це положення стосується насамперед судів першої інстанції, а тому недостатньо того, аби апеляційні суди, що розглядають трудові спори, були наділені необхідними гарантіями. На обґрунтування своєї думки він посилається на приписи пункту 1 статті 6, в якій йдеться про те, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи «упродовж розумного строку». Особі, яка звертається за захистом свого права, не можна наводити довід про те, що їй потрібно лише подати апеляцію, щоб скористатися належною судовою процедурою. Такий довід мав би наслідком збільшення тягара і витрат на процедуру, що їх пункт 1 статті 6 Конвенції має тенденцію обмежувати формулюванням «упродовж розумного строку». Це повністю розходилося б із принципом Конвенції, за яким верховенство права повинно мати максимально широку сферу дії.

23. У цьому контексті заявник вважає такими, що не стосуються цієї справи, положення Закону Австрії «Про суди з розгляду трудових спорів»,

якими передбачено, що після подання апеляції може бути проведено новий розгляд справи у земельному суді з можливістю подання нових фактів та доказів. У цьому навіть має місце відступ від норм Цивільного процесуального кодексу, адже неможна вважати суди першої інстанції з розгляду трудових спорів адміністративними органами або прирівнювати їх до таких органів. Існують адміністративні органи, що займаються врегулюванням трудових спорів шляхом укладення мирових угод; це так звані «*Einigungsämter*». Проте суди з розгляду трудових спорів самі по собі є судами, які підпадають під дію пункту 1 статті 6 Конвенції. Те, що в цій статті нічого не говориться про адміністративні органи, також підтверджується тим, що вона передбачає публічне проголошення судового рішення та зобов'язання забезпечити розгляд справи упродовж розумного строку в тому самому граматичному контексті, що й зобов'язання встановити (створити) незалежний суд.

24. Заявник також посилається на застереження Австрії до Конвенції, зокрема застереження щодо публічного розгляду справи судом та застереження стосовно позбавлення волі в адміністративному порядку. Якби існував намір зберегти в правовій системі Австрії процедуру судового розгляду в першій інстанції для установ, що не мають характеристик суду, безперечно для цього слід було б зробити ще одне застереження. Уряд Австрії при наданні застереження стосовно заходів покарання, що призначаються в порядку адміністративного стягнення, очевидно керувався думкою, що суд першої інстанції потрібен у тих випадках, коли йдеться про кримінальні справи, проте було б непослідовно допускати, що він не потрібен у випадку визначення прав та обов'язків цивільного характеру.

25. Заявник вважає, що суди першої інстанції з розгляду трудових спорів не були «встановлені законом», як того вимагає пункт 1 статті 6 Конвенції, оскільки їхнє створення делегованим законодавством Міністра «за потреби», а також порядок призначення суддів цих судів нібито порушують кілька положень конституційного закону.

26. Заявник, зокрема, стверджує, що не було дотримано нижченаведених положень Федеральної Конституції:

а) Пункту 1 статті 83, яким передбачено, що організація та компетенція судів встановлюються федеральним законом. Дійсно, у своїй практиці Конституційний Суд вже постановляв, що юрисдикція судів може бути визначена делегованим законодавством Міністра, якщо делеговані повноваження Міністра достатньо чітко окреслені (стаття 18 Конституції) в акті Парламенту (законі), що наділяє його відповідними повноваженнями. Проте заявник стверджує, що ця практика Конституційного Суду була змінена нещодавнім його рішенням у справі К II – 1/73 (Збірник справ № 7168), відповідно до якого будь-які спеціалізовані суди з обмеженою юрисдикцією можуть встановлюватися лише федеральним законом. Заявник допускає, що процедура в цій справі стосувалася лише питання про те, чи має законодавчий орган федерації або землі компетенцію для прийняття актів законодавства у цій сфері, та що від Конституційного Суду не вимагалось

перевіряти конституційність чинного законодавства. Проте Конституційний Суд встановив, що суд першої інстанції у справах, що стосуються трудових спорів, повинен бути встановлений федеральним законодавцем, а це, як він стверджує, може означати не що інше як те, що він повинен бути встановлений актом Парламенту (законом).

б) Статті 18, яка відповідно до усталеної конституційної практики та доктрини забороняє абсолютне (бланкетне) делегування законодавчих повноважень органам виконавчої влади й вимагає, щоб будь-яке делеговане законодавство мало точно визначене підґрунтя в офіційному законодавчому акті. У доводах заявника посилання на «потребу» є недостатнім критерієм за стандартами, встановленими вищезгаданим конституційним положенням, зокрема в частині, що стосується створення та розформування судів.

с) Статті 86, якою передбачено, що судді призначаються Федеральним Президентом або з його дозволу – Федеральним міністром юстиції, за пропозицією судів. Проте судді судів з розгляду трудових спорів призначаються на свої посади Федеральним міністром юстиції (без отримання дозволу Федерального Президента) або делегованими ним головами апеляційних судів, без подання пропозиції судами. При цьому заявник звертає увагу Комісії на те, що в Законі «Про суди з розгляду трудових спорів» нічого не говориться про звільнення суддів з посади. Таким чином, він доходить висновку, що судді можуть бути звільнені з посади в суді з розгляду трудових спорів на підставі *contrarius actus* (рішення, протилежне до попереднього) адміністративного органу, що їх призначив. Це суперечить положенням статті 88 Федеральної Конституції щодо відставки суддів, що становлять основну гарантію незалежності суддів, встановлюючи норму про те, що судді можуть бути відсторонені від посади або усупереч своїй волі переведені на інше місце лише на підставі офіційного судового рішення і лише у випадках та з дотриманням процедур, встановлених законом. Заявник стверджує, що ці положення застосовуються лише до суддів судів загальної юрисдикції, проте не до виконання цими суддями повноважень суддів судів з розгляду трудових спорів. На підтвердження своєї думки заявник посилається на статтю професора Р. Вальтера (*R. Walter*) «Посада голови суду з розгляду трудових спорів та його заступника з точки зору Конституції. Трудове право» (*Die Stellung der Vorsitzenden der Arbeitsgerichte und ihrer Stellvertreter in verfassungsrechtlicher Sicht, Das Recht der Arbeit*), том 12 (1962 р.), с. 241 і далі.

27. Заявник також послався на пункт 1 статті 6 Конвенції як на частину конституційного закону Австрії. Він стверджує, що правові норми щодо встановлення судів з розгляду трудових спорів були скасовані пунктом 1 статті 6 Конвенції, коли це положення стало частиною внутрішнього права, і що через це для функціонування судів з розгляду трудових спорів взагалі відсутні будь-які правові підстави. Навіть якби це твердження не відповідало дійсності, встановлення судів з розгляду трудових спорів однаково б не узгоджувалося зі статтею 6 Конвенції, а отже, було б незаконним на національному рівні.

28. Крім вищезазначеного міркування щодо законності встановлення (створення) судів з розгляду трудових спорів відповідно до внутрішнього права, у тому числі, зокрема, конституційного права, судячи з усього, заявник дотримується думки, що має місце також безпосереднє порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

а) У цьому відношенні він насамперед заявив, що суд може вважатися «встановленим законом» у розумінні цього положення, лише якщо його було створено саме актом законодавчої влади. Відповідно до принципів парламентської демократії саме органи законодавчої влади, встановлені Конституцією, видають закони. Органами законодавчої влади в розумінні Конституції Австрії є Парламент, що складається з двох палат: Національної ради (*Nationalrat*) та Федеральної ради (*Bundesrat*). Лише закони, прийняті Парламентом (затверджені Федеральним Президентом та опубліковані), можуть по праву називатися законами. Таким чином, у пункті 1 статті 6 Конвенції йдеться про закони лише у формальному сенсі. Його вимоги не задовольняються «законами у матеріальному сенсі», тобто будь-якими загальними нормами, у тому числі постановами, прийнятими Міністром на свій розсуд.

б) Заявник далі стверджував, що австрійські суди з розгляду трудових спорів не були «встановлені законом», оскільки вони були створені й можуть бути розформовані постановою Міністра «у разі потреби». Проте поняття «потреби» є настільки широким і неоднозначним, що унеможливорює визначення волі власне законодавця. Наприклад, неможна визначити, чи потреба існує за наявності достатньої кількості справ для розгляду цим судом, чи потреба означає що сторона процесу повинна знайти такий суд на розумній відстані від місця свого проживання. Закон також не визначає наслідки нестворення адміністративним органом судів з розгляду трудових спорів, наприклад через те, що він вважає, що потреба належним чином задоволена існуванням компетентних підрозділів в дільничних судах. На думку заявника, суди з розгляду трудових спорів можуть бути у будь-який час розформовані постановою Міністра, а тому законодавець не має жодного впливу на продовження їхнього існування. Заявник вважає, що існування можливості прийняття такого рішення адміністративним органом без втручання законодавця не відповідає принципам демократії.

29. Заявник далі стверджував, що суди з розгляду трудових спорів не є «незалежними» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

а) Як вже зазначалося вище, заявник доводить, що положення внутрішнього права, спрямовані на забезпечення незалежності суддів, не дотримуються стосовно судів з розгляду трудових спорів. Внаслідок цього заявник стверджує про незаконність створення цих судів також і в цьому аспекті.

б) Крім того, заявник наполягає, що стверджувана можливість скасування всіх або деяких судів з розгляду трудових спорів Міністром є посяганням на незалежність цих судів.

с) Нарешті заявник стверджує, що головуючі судді судів з розгляду трудових спорів не є «незалежними» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки нібито відсутні гарантії їх незмінюваності.

На думку заявника, питання незалежності суддів нерозривно пов'язане з питанням їх незмінюваності, і суддя, який може бути звільнений з посади поза судовою процедурою на підставі акту адміністративного органу (див. пункт 26(с) вище), не може вважатися незалежним. Заявник не стверджує, що будь-які такі заходи вживалися з неналежних мотивів, як у загальній практиці, так і в конкретному випадку суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, що розглядав справу заявника. Проте, на його думку, власне тільки можливість звільнення суддів з посади на підставі акту адміністративного органу позбавляє суди з розгляду трудових спорів характеристик незалежного суду в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

29а. Заявник скаржився, що його справу не було розглянуто упродовж «розумного строку» відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції. Під час усних слухань справи в Комісії він доповнив свої первісні доводи стосовно цього питання (див. пункт 22 вище), заявивши, що у цій конкретній справі суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург не визначав його права та обов'язки цивільного характеру упродовж розумного строку.

Різні апеляційні скарги, що були подані ним, стосувалися виключно питання конституційності судів з розгляду трудових спорів, і, на його думку, ніщо не заважало суду прийняти рішення по суті справи, не чекаючи на результати розгляду цих апеляційних скарг.

Доводи Уряду

30. Уряд насамперед наголосив на тому, що Комісія покликана вивчати лише ті питання, що виникають за пунктом 1 статті 6 Конвенції, а саме «чи належить розгляд трудових спорів до юрисдикції незалежних і безсторонніх судів, встановлених законом». Уряд вважає таким, що не стосується цього провадження, питання про те, чи порушує створення (встановлення) судів з розгляду трудових спорів будь-які інші питання за Конституцією Австрії. Йдеться, зокрема, про те, чи були правові норми щодо встановлення судів з розгляду трудових спорів скасовані в рамках національного права з набранням чинності статті 6 Конвенції як частини національного права.

31. Уряд не ставить під сумнів те, що справа заявника стосується вирішення спору щодо його прав та обов'язків цивільного характеру в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Таким чином, Уряд погоджується з тим, що дія пункту 1 статті 6 в принципі поширюється на цю справу.

32. Проте Уряд зауважує, що ця справа стосується лише судів з розгляду трудових спорів у першій інстанції, тоді як розгляд трудових спорів у другій і третій інстанціях належить до юрисдикції земельних судів та Верховного Суду, тобто судів, відповідність яких Конвенції не ставиться під сумнів навіть власне заявником.

Незважаючи на процесуальну позицію щодо того, що суди з розгляду трудових спорів у першій інстанції відповідають вимогам пункту 1 статті 6

Конвенції (див. нижче), Уряд також стверджує, що не можна виходити з припущення, що було допущено порушення цієї норми Конвенції, якщо існує можливість звернутися упродовж розумного строку до незалежного і безстороннього суду, встановленого законом. Відповідно до доводів Уряду така ситуація виникає, якщо справа вирішується в останній інстанції судом, який відповідає вимогам пункту 1 статті 6.

33. У зв'язку з цим Уряд посилається на практику Конституційного Суду Австрії, який дійшов висновку, що пункт 1 статті 6 Конвенції не вимагає негайного вирішення спору щодо прав та обов'язків цивільного характеру судом, та що вимоги Конвенції виконуються, якщо справа підсудна суду лише в останній інстанції.

У відповідних судових рішеннях (Збірник рішень Конституційного Суду, №№ 5100 та 5102) висловлена думка про те, що навіть у справах, які головним чином належать до юрисдикції лише адміністративних органів, буде достатнім, якщо рішення цих органів підлягатимуть судовому перегляду адміністративним судом або Конституційним Судом. Аналогічна система встановлена у Федеративній Республіці Німеччина Законом «Про адміністративні правопорушення» (*Gesetz über Ordnungswidrigkeiten*), невідповідність якого Європейській конвенції з прав людини не стверджувалася. Також у випадку кримінальних проваджень, які так само підпадають під дію пункту 1 статті 6, як правило необхідно, і це є спільною рисою для законодавства багатьох країн, передбачити, до початку судової процедури, слідство, під час якого справою займається не суд, а такі органи влади, як, наприклад, поліцейські органи чи прокуратура. Якщо в кримінальному процесі видається допустимим встановлювати особливу процедуру до початку провадження в суді в розумінні пункту 6 Конвенції, тоді цей принцип повинен також застосовуватися до проваджень, що стосуються прав та обов'язків цивільного характеру.

Саме в цьому контексті в рішенні № 5100 Конституційний Суд постановив про достатність судового перегляду судами публічного права. У своїх наступних рішеннях Конституційний Суд також жодного разу не знайшов підстав для зміни своєї думки. До того ж, ця думка була нещодавно підтверджена у науковій роботі (авторства РІНГХОФЕРА (*RINGHOFER*) під назвою «Розвиток адміністративної юрисдикції в Австрії» (*Die Entwicklung der österreichischen Verwaltungsgerichtsbarkeit*), пам'ятне видання на честь 100-річчя існування адміністративного суду в Австрії (*Festschrift zum 100-jährigen Bestehen des österreichischen Verwaltungsgerichtshofes*), с. 374 та с. 375).

Уряд стверджує, що його думку підтверджує рішення Комісії щодо прийнятності заяви № 6837/74 (Збірник рішень та доповідей № 3 (*Decisions and Reports* 3), с. 135), в якому Комісія не вивчала питання про те, чи був комітет з перерозподілу земель судом в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки існувала можливість оскарження відповідного рішення до мирового судді, який безперечно вважався таким судом.

34. Що стосується безпосередньо провадження у судах з розгляду трудових спорів, оскарження загалом можливе з незначними винятками, принаймні до суду другої інстанції (земельного суду), а також часто до Верховного Суду, які безперечно є судами в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Той факт, що при розгляді трудових спорів цим апеляційним судам допомагають народні засідателі від роботодавців і працівників, не ставить під сумнів їхній характер як незалежних судів, оскільки Закон «Про суди з розгляду трудових спорів» надає достатньо гарантій стосовно безсторонності та незалежності народних засідателів.

До того ж, підпунктом 3 пункту 1 статті 25 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» передбачено, що справи з трудових спорів, за винятком деяких справ з, в основному, формальних питань, що не стосуються цієї заяви, підлягають новому розгляду в апеляційному суді. Під час такого провадження сторони можуть надати нові факти і нові докази, завдяки чому перед земельним судом, який діє як апеляційний суд, сторони фактично мають такі самі можливості, як і під час провадження у суді з розгляду трудових спорів. За даними статистики, апеляційні скарги зазвичай розглядаються упродовж розумного строку.

35. Уряд стверджує, що з огляду на вищевикладені доводи немає значення, чи є суди з розгляду трудових спорів незалежними і безсторонніми судами, встановленими законом, оскільки завжди може бути проведений судовий перегляд їхніх рішень судами вищих інстанцій (земельними судами та Верховним Судом), відповідність яких пункту 1 статті 6 Конвенції не викликає сумнівів.

Оскільки Європейська конвенція з прав людини не передбачає обов'язку щодо встановлення послідовності інстанцій, порушення свого роду «попереднього провадження», що не повністю відповідає вимогам зазначеного положення Конвенції, здається допустимим, принаймні за попередньої умови, що після його проведення обов'язково повинно бути дозволено звернутися до суду в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

36. Безвідносно до вищевикладених доводів Уряд стверджує, що суди першої інстанції з розгляду трудових спорів також повністю відповідають вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції.

Створюючи для розгляду трудових спорів спеціалізовані суди, суддям яких допомагають народні засідателі від роботодавців і працівників, законодавець переслідував чітку мету створити їх саме як суди (а не як адміністративні органи). Це з очевидністю впливає з їхньої назви, а також підкріплюється застосовністю Цивільного процесуального кодексу.

37. Пункт 1 статті 6 Конвенції вимагає, щоб суд був безстороннім, незалежним і встановленим законом.

Уряд стверджує, що суди з розгляду трудових спорів мають усі ці характеристики.

38. Заявник не стверджував, що суди з розгляду трудових спорів загалом і суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург зокрема, що розглядає цю справу, не є безсторонніми.

Тому Уряд не надавав ґрунтовних доводів щодо питання безсторонності. Він суто зауважив, що на провадження в цих судах поширюються норми законодавства, що регламентують відвід суддів, і на ці норми можна спиратися для відводу народних засідателів.

39. Що стосується питання про те, чи є суди з розгляду трудових спорів такими, що «встановлені законом», Уряд зауважує, що Конвенція не передбачає жодного критерію для тлумачення поняття «закон». Комісія і Суд досі не мають конкретної думки з цього питання. Термін «закон» має формальну і матеріальну складові. У формальному розумінні термін «закон» тлумачиться як правова норма, прийнята компетентним офіційним законодавчим органом. У матеріальному сенсі цей термін означає загальнообов'язкове загальне правило. На їхню думку, Конвенція, яка не містить жодних правил підвідомчості, формулює в пункті 1 статті 6 матеріальне поняття закону. Відповідно до правового режиму Австрії це поняття також охоплює «адміністративні постанови» (*Verordnungen*), прийняті адміністративним органом, таким як Федеральний міністр, відповідно до мандата законодавчого органу.

40. Уряд особливо наголосив на тому, що створення судів з розгляду трудових спорів як таке і питання, що належать до виключної юрисдикції цих судів, закріплюються власне у Законі «Про суди з розгляду трудових спорів». Дійсно, в наявній редакції пункт 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» та стаття 1 Постанови про його виконання призводять до хибного розуміння, оскільки вони ніби допускають, що законодавець залишає «встановлення» судів з розгляду трудових спорів на розсуд Міністра, який користується цим розсудом при створенні таких судів по всій території Республіки. Проте пункт 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» не можна тлумачити окремо від інших законів; зі статті 1 Закону стає зрозумілим, що законодавець визначив питання, віднесені до компетенції судів з розгляду трудових спорів, виключивши ці питання з компетенції судів загальної юрисдикції, таким чином, це не залишає Міністру вибору, оскільки він не може виключити будь-яку частину Австрії з-під юрисдикції судів з розгляду трудових спорів як таких. У дійсності Міністр наділений повноваженнями лише змінювати місцеву юрисдикцію судів з розгляду трудових спорів на підставі адміністративної постанови у разі потреби. Така редакція пункту 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», яка допускає неоднозначне тлумачення, пояснюється історичними причинами, адже з самого початку, через труднощі з реорганізацією судів після Другої світової війни, ці суди насправді створювалися лише у великих індустріальних містах.

41. Тому закон у формальному сенсі заклав передумови для встановлення (створення) судів з розгляду трудових спорів, незалежно від того, чи надавав законодавець Міністру чітко визначені повноваження щодо його виконання. Втім, роблячи це, законодавець у жодному разі не відмовляється від своєї компетенції; він суто обмежується формулюванням основних передумов, передаючи чітко визначені повноваження щодо

виконання іншому органу, який повинен дотримуватися передумов, встановлених законодавцем. Стосовно цього Конституційний Суд Австрії у важливому рішенні від 19 червня 1967 року, том 6/67 (Збірник судових рішень № 5506) вирішив таке.

Суд (тобто суд-заявник) постановляє, що компетенція суду не може бути встановлена на підставі адміністративної постанови, оскільки організація та юрисдикція судів мають встановлюватися федеральним законом відповідно до пункту 1 статті 83 Федеральної Конституції. Конституційний Суд не може погодитися з тією думкою, що це положення слід розуміти як таке, що охоплює виключно федеральний закон у формальному сенсі. Юрисдикція суду також може бути встановлена постановою, якщо закон у спосіб, узгоджений зі статтею 18 Федеральної Конституції, визначає межі застосування адміністративної постанови, і якщо остання не виходить за межі правового мандату. У такому випадку зміст постанови слід приписувати законодавцю, а отже, було дотримано пункт 1 статті 83 Федеральної Конституції (див. рішення Конституційного Суду від 1 липня 1965 року, том 39/64).

Йдеться про встановлення предметної юрисдикції (*ratione materiae*) адміністративною постановою. Проте цей принцип діє також і стосовно встановлення місцевої юрисдикції суду. Крім того, адміністративною постановою визначаються округи дільничних судів Австрії (пункт 5d статті 8 Конституційного закону «Про передачу юрисдикції» 1920 року), і аналогічна ситуація спостерігається в інших державах – членах Ради Європи, де місцева юрисдикція судів також може бути визначена делегованим законодавством. Такою є, зокрема, ситуація з цивільними судами у Федеративній Республіці Німеччина.

42. Оскільки заявник скаржить на те, що посилання в пункті 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» на «потребу» («*Bedarf*») є недостатнім визначенням повноважень, наданих Федеральному міністру, зокрема з огляду на статтю 18 Федеральної Конституції, Уряд стверджує, що Комісія не компетентна приймати рішення щодо відповідності конституційному закону Австрії.

Крім того, Уряд заперечує те, що вищезгадане положення передбачає наявність необмежених дискреційних повноважень у Федерального міністра юстиції. З нього, скоріше, випливає зобов'язання встановлювати (створювати) необхідні суди з розгляду трудових спорів у разі виникнення потреби та розформувувати існуючий суд з розгляду трудових спорів у разі зникнення такої потреби. Уряд вважає, що посилання на «потребу» є достатнім визначенням делегованих повноважень. Оскільки це положення стосується виключно місцевої юрисдикції судів з розгляду трудових спорів, Міністр має брати до уваги такі обставини, як очікувана кількість справ, легкість доступу до суду, з урахуванням місцевих умов, наявні транспортні засоби тощо.

Стосовно цього Уряд також стверджує, що, в принципі, рішення Міністра щодо того, чи виконуються умови для створення або

розформування суду з розгляду трудових спорів, підлягає судовому перегляду Конституційним Судом за поданням або земельного уряду, або фізичної особи, яка стверджує, що її права були порушені безпосередньо через втручання адміністративної постанови у закон, якщо така постанова набрала чинності для скаржника без вручення судового чи адміністративного рішення (стаття 139 Федеральної Конституції, зі змінами і доповненнями, опублікованими у Віснику федерального законодавства № 302/1975).

43. Уряд розуміє, що основне питання у цій справі стосується незалежності судів з розгляду трудових спорів.

Уряд ще раз наголошує, що перевірка дотримання положень австрійського законодавства, що мають на меті забезпечити незалежність суддів, не належить до обов'язків Комісії. Єдиною нормою, якою вона повинна керуватися при проведенні перевірки, є пункт 1 статті 6 Конвенції.

44. Уряд стверджує, що критерії матеріального поняття незалежності, встановлені Судом у справі «Рінгайзен проти Австрії» (*Ringeisen v. Austria*) та Комісією в її відповідних рішеннях (див. рішення у справі за заявою № 1476/62 від 23 липня 1963 року, Збірка 11/31) – а саме незалежності всіх членів органу, що приймає рішення, від адміністративного органу та сторін, – дотримано стосовно судів з розгляду трудових спорів в такому самому обсязі, як і стосовно комісії з правочинів щодо нерухомості (*Grundverkehrskommission*). Остання була охарактеризована Європейським судом з прав людини в його рішенні у справі «Рінгайзен проти Австрії» як незалежний суд в розумінні Конвенції.

Критерії формальної незалежності, тобто принцип, що полягає в тому, що судді не можуть бути звільнені з посади чи переведені на інше місце, є всього лише положеннями, що гарантують свободу від вказівок, які призначені і придатні виключно для доповнення і гарантування незалежності органу. Тому стверджується заявником теоретична можливість того, що голова суду з розгляду трудових спорів може бути звільнений з посади головою апеляційного суду, не є належним способом, що може поставити під загрозу незалежність «судового органу» – колегії суддів суду з розгляду трудових спорів у складі голови та народних засідателів – що має дотримуватися виключно існуючих норм правопорядку.

45. Крім цих загальних міркувань, що спираються на значущість за Конвенцією формального критерію незалежності, Уряд стверджує, що ці формальні критерії дотримуються як стосовно головуючих суддів судів з розгляду трудових спорів, так і стосовно народних засідателів, які допомагають їм.

46. Стосовно головуючих суддів, Уряд наголошує, що статтею 9 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» встановлюється вимога про те, що вони мають бути діючими суддями. Тому вони є особами, які користуються гарантіями формальної незалежності ще до їх призначення для виконання відповідних обов'язків у суді з розгляду трудових спорів, що їх вони зазвичай виконують додатково до основних обов'язків у судах загальної юрисдикції. Їхня незалежність не може ставитися під загрозу через те, що

вони призначаються для виконання цих обов'язків не Федеральним Президентом, а головою апеляційного суду, який діє як адміністративний орган на підставі повноважень, делегованих Федеральним міністром юстиції. Вони вже призначалися на посаду судді раніше, і, на думку Уряду, їхнє додаткове призначення на відповідну посаду в суді з розгляду трудових спорів головою апеляційного суду не викликає жодних питань за статтею 86 Конституції. Також не має значення те, що голова апеляційного суду, призначаючи суддю суду з розгляду трудових спорів, діє як адміністративний орган, оскільки Федеральний Президент та Федеральний міністр юстиції, які призначають суддів інших судів, також є адміністративними органами.

47. Що стосується звільнення головуючих суддів, Уряд визнає, що в Законі «Про суди з розгляду трудових спорів» про це не йдеться. Проте висновок, що впливає з цього, полягає не в тому, що, як говорить заявник, вони можуть бути звільнені на підставі *contrarius actus* (рішення, протилежне до попереднього), а в тому, що судді, яких призначено, не можуть бути відкликані. Виходячи з принципу необхідності тлумачення закону відповідно до Конституції (*verfassungskonforme Interpretation*), слід припускати, що головуючий суддя суду з розгляду трудових спорів може піти у відставку або бути переведений на іншу посаду всупереч його волі лише у випадках і на умовах, встановлених статтею 88 Конституції. Жодного такого випадку ще не траплялося, але вищевикладена думка Уряду підтверджується науковими роботами вчених-правників. Стосовно цього Уряд посилається на роботу Штанцля (*Stanzl*) «Провадження у трудових спорах» (*Arbeitsgerichtliches Verfahren*), с. 38. Крім того, Уряд зазначив, що готовий прояснити правову позицію щодо звільнення головуючих суддів судів з розгляду трудових спорів загальною інструкцією (*Erläss*) Федерального міністра юстиції головам апеляційних судів.

48. Що стосується народних засідателів, які призначаються строком на п'ять років головою земельного суду за юридично обов'язковою пропозицією професійних організацій, Уряд зауважує, що їхню позицію можна порівняти з позицією членів, які не є суддями, комісій з правочинів щодо нерухомості, які відповідно до рішення Суду у справі «Рінгайзен проти Австрії» є судами в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. Те, що деякі члени цих комісій призначаються строком на п'ять років земельним урядом або сільськогосподарською палатою, як вбачається, не було визнано таким, що ставить під загрозу їхню незалежність.

Стосовно засідателів суду з розгляду трудових спорів закон передбачає кілька спеціальних гарантій забезпечення їхньої незалежності: вони обираються в установленому законом порядку; вони не зобов'язані дотримуватися будь-яких вказівок і повинні скласти присягу чесно і неупереджено виконувати обов'язки судді, на підтвердження чого вони повинні потиснути руку голові земельного суду. Пунктом 4 статті 11 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» прямо передбачено, що засідателю може бути звільнений з посади, лише якщо стане відома юридична перепона, або якщо він буде винний у серйозному порушенні або постійному

недбалому ставленні до виконання своїх службових обов'язків. Таке звільнення може контролюватися судами публічного права за зверненням відповідного засідателя. Конституційний Суд не знайшов підстав для висування заперечень за Конституцією, у тому числі за статтею 6 Конвенції, щодо подібних норм у випадку третейських судів з питань соціального страхування (*Schiedsgerichte der Sozialversicherung*).

49. Нарешті Уряд надав кілька зауважень щодо тривалості провадження у цій справі.

Право на вирішення цивільної справи упродовж розумного строку необхідно розглядати з точки зору обох сторін цієї справи. Розгляд цієї справи було відкладено на досить тривалий строк через поведінку адвоката заявника, і Уряд вважає, що тепер заявник не має права скаржитися на затримку судового розгляду, що виникла з його вини. Уряд наголошує, що, з іншого боку, має також забезпечуватися повага до прав позивача на розгляд справи упродовж розумного строку.

50. Тому Уряд просить Комісію визнати, що порушення Конвенції у цій справі допущено не було.

IV. ПРЕДМЕТ СПОРУ

51. Предмет спору у цій справі стосувався виключно питання про те, чи здійснювалося вирішення спору щодо цивільних прав та обов'язків заявника судом з розгляду трудових спорів м. Зальцбург у повній відповідності до пункту 1 статті 6 Конвенції.

52. У цьому контексті Комісія розглянула такі питання:

А. Чи застосовуються інституційні гарантії, передбачені пунктом 1 статті 6, до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург як суду першої інстанції, рішення якого підлягають перегляду судами вищої інстанції?

В. Якщо так, тоді чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «встановленим законом» у розумінні пункту 1 статті 6?

С. Чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «незалежним» у розумінні пункту 1 статті 6?

Д. Чи була справа заявника розглянута упродовж «розумного строку» відповідно до вимог пункту 1 статті 6?

V. ВИСНОВОК КОМІСІЇ

53. Пункт 1 статті 6 Конвенції передбачає, що:

«1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені до залу засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя».

54. Безперечно, провадження в суді з розгляду трудових спорів у цій справі стосувалося вирішення спору щодо цивільних прав та обов'язків заявника в розумінні вищевикладеного положення Конвенції. Тому пункт 1 статті 6 застосовується.

А. Чи застосовуються інституційні гарантії, передбачені пунктом 1 статті 6, до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург як суду першої інстанції?

55. Основні скарги заявника стосуються не проведення конкретного провадження у цій справі, а інституту судів з розгляду трудових спорів як таких. Він наполягає, що суди з розгляду трудових спорів, інститут яких передбачено в судовій системі Австрії, не користуються усіма інституційними гарантіями, що визнаються необхідними за вищезгаданими положеннями Конвенції, а тому права заявника були порушені під час цього провадження.

56. Закон «Про суди з розгляду трудових спорів» передбачає створення спеціалізованих судів лише у першій інстанції. Перегляд їхніх рішень відбувається в судах загальної юрисдикції, тобто земельних судах (*Landes-Oder Kreisgericht*) та Верховному Суді, які створюють для цього спеціалізовані палати, в яких скарги розглядаються суддями за участю народних засідателів (див. пункт 2 статті 25 та статтю 26 Закону). Заявник не заявляє про невідповідність існування цих палат пункту 1 статті 6 Конвенції. Його єдина скарга полягає в тому, що спеціалізовані суди, створені як суди першої інстанції, не відповідають цьому положенню.

57. Уряд стверджував про відсутність порушення пункту 1 статті 6 у тому випадку, якщо справа вирішується в останній інстанції судом, що задовольняє вимогам цього положення. При цьому Уряд посилався на практику Конституційного Суду Австрії, який при тлумаченні пункту 1 статті 6 Конвенції встановив принцип, що полягає в тому, що це положення не вимагає негайного рішення суду щодо цивільних прав, а також що вимоги

Конвенції виконуються, якщо справа підсудна суду лише в останній інстанції (див. рішення Конституційного Суду від 14 жовтня 1965 року, Збірник рішень №№ 5100 та 5102). Уряд далі зауважив, що стосовно безпосередньо провадження у судах з розгляду трудових спорів оскарження загалом можливе за незначними винятками та що відповідно до пункту 1 статті 25 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» подання апеляції має наслідком проведення нового розгляду справи з можливістю подання нових фактів та доказів сторонами. Тому під час апеляційного провадження сторони фактично знаходяться в таких самих умовах, як і під час провадження у суді першої інстанції, а тому заявник мав можливість заявити свій позов за нормами цивільного права до незалежного і безстороннього суду, встановленого законом відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції.

58. Заявник заперечував проти запропонованого Урядом тлумачення пункту 1 статті 6. На його думку, у цьому положенні йдеться, насамперед, про всі суди першої інстанції. При цьому він посилався, зокрема, на положення пункту 1 статті 6, яким передбачено, що розгляд справи судом повинен відбуватися «упродовж розумного строку» та що «судове рішення проголошується публічно». Він вважає таким, що не стосується цієї справи питання про те, яким чином організовано процедуру оскарження.

59. Комісія зауважує, що практика Конституційного Суду, на яку посилався Уряд, стосується адміністративних органів, рішення яких підлягає перегляду лише адміністративним судом або Конституційним Судом. Проте у цій справі Комісія не покликана займатися судовим переглядом адміністративних рішень, що стосуються прав та обов'язків цивільного характеру. На відміну від вищезгаданих адміністративних органів, суди першої інстанції з розгляду трудових спорів безперечно належать до судової гілки влади (*Gerichtsbareit*) в розумінні Федеральної Конституції Австрії, а тому не можуть прирівнюватися до адміністративних органів для цілей Конвенції. Оскільки у випадку, що розглядається, справу було негайно передано на розгляд органу (суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург), якого внутрішнє законодавство створило як суд, було б нерозумно не вважати цей суд «судом» в розумінні пункту 1 статті 6 лише через те, що існує можливість того, що він може не задовольняти всім необхідним вимогам. Треба радше припускати, що якщо Конвенція вимагає наявності суду, а внутрішнє право передбачає наявність суду, тоді цей суд також повинен відповідати решті умов, встановлених Конвенцією.

60. Тому Комісія дотримується думки, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург при вирішенні спору щодо цивільних прав та обов'язків заявника у першій інстанції повинен був мати усі характеристики суду в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

В. Чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «встановленим законом» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції?

61. У пункті 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів»

зазначено:

«Суди з розгляду трудових спорів встановлюються (створюються) у разі потреби на підставі постанови Федерального міністра юстиції, який діє за згодою інших компетентних Федеральних міністрів. Постанова одночасно визначає місцезнаходження та округ суду з розгляду трудових спорів».

(Arbeitsgerichte werden nach Bedarf durch Verordnung des Bundesministeriums für Justiz im Einvernehmen mit den beteiligten Bundesministerien errichtet. Die Verordnung bestimmt zugleich den Standort und Bezirk des Arbeitsgerichts)

62. Вищевикладену правову норму було впроваджено відповідно до статті 1 Постанови «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», яка стосовно суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, якому підсудна справа заявника, передбачає таке:

«Суди з розгляду трудових спорів створюються на всій території Федерації. Місцезнаходження та округи судів з розгляду трудових спорів визначені нижче: В окрузі... Земельного суду Зальцбургу... округ суду з розгляду трудових спорів... м. Зальцбург... відповідає округам дільничних судів Абтенау, Халлайн, Ноймаркт, Оберндорф, Зальцбург, Санкт-Гільген та Тальгау...».

(«Im ganzen Bundesgebiet werden Arbeitsgerichte errichtet. Die Standorte und Bezirke der Arbeitsgerichte werden wie folgt bestimmt: Im Sprengel des ... Landgerichtes Salzburg ... erstrecken sich die Bezirke der Arbeitsgerichte in ... Salzburg .. auf die jeweiligen Sprengel der Bezirksgerichte ... Abtenau, Hallein, Meumarkt, Oberndorf, Salzburg, St. Gilgen, Thalgau...»).

63. Тому делегованим законодавством, прийнятим Міністром при здійсненні його дискреційних повноважень було встановлено (створено) спеціальний суд, оскільки він бачив потребу у створенні суду з розгляду трудових спорів у м. Зальцбург.

64. Комісія насамперед зауважує, що думки сторін розходяться в питанні, що стосується фактичних меж розсуду Міністра. Як впливає з доводів заявника, він вважає, що розсуд Міністра охоплює не лише визначення місцезнаходження і округу окремого суду з розгляду трудових спорів, а й вирішення того, чи взагалі повинен існувати суд з розгляду трудових спорів у такій місцевості, як, наприклад, Зальцбург. Незважаючи на те, що на сьогодні суди з розгляду трудових спорів існують на всій території Федерації (див. речення на початку пункту 1 Постанови про виконання), робиться припущення, що все ж існує можливість розформування цих судів Міністром на окремих територіях. Якби це було дійсно так, це означало б, що орган виконавчої влади зберігає повноваження вирішувати питання про те, чи підсудні трудові спори у будь-якій місцевості Австрії судам з розгляду трудових спорів або судам загальної юрисдикції.

65. Проте Уряд наголосив, що такої можливості не існує за законодавством, що є чинним на сьогодні. Стосовно цього Уряд, зокрема, послався на статтю 1 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», яка передбачає, що компетенція судів загальної юрисдикції не поширюється на справи, підсудні судам з розгляду трудових спорів («*Die Arbeitsgerichte sind unter Ausschluss der ordentlichen Gerichte... zuständig für...*»). Уряд наголосив, що це положення слід розуміти як таке, що встановлює юрисдикцію судів з розгляду трудових спорів загалом для певних типів спорів, виключаючи, таким чином, будь-яку можливість передачі юрисдикції з розгляду трудових спорів до судів загальної юрисдикції. Все, що міг зробити Міністр за цих обставин, – це змінити кількість судів з розгляду трудових спорів або територіальні межі судових округів.

66. Комісія погоджується з тим, що юрисдикція судів з розгляду трудових спорів визначена в загальних рисах власне у законі й що лише визначення територіальних меж окремих судових округів було віддано на розсуд Міністра.

67. Залишається з'ясувати лише те, чи виникають будь-які питання за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо такої свободи розсуду Міністра.

68. У контексті цього питання Комісія зауважує, що вислів «суд, встановлений законом», що використовується в пункті 1 статті 6, означає всю організаційну структуру судів, охоплюючи не лише питання, що належать до юрисдикції певних категорій судів, а й створення окремих судів та визначення їхньої місцевої юрисдикції. Тому створення суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург та закріплення за ним певної території на місцевому рівні є тим питанням, що має врегульовуватися законом.

69. Завданням та метою положень пункту 1 статті 6, що вимагає, щоб суди були «встановлені законом», є забезпечення того, щоб судова гілка влади у демократичному суспільстві не залежала від розсуду органів виконавчої влади, а регулювалася законом, що приймається Парламентом. Проте це не означає, що делеговане законодавство є як таке неприйнятним у справах, що стосуються судової гілки влади. Пункт 1 статті 6 не вимагає від законодавчого органу врегульовувати кожну деталь у цій сфері шляхом прийняття офіційного акту Парламенту, якщо законодавчий орган встановить хоча б організаційну структуру судової влади.

70. Той факт, що пункт 1 статті 6 Закону Австрії «Про суди з розгляду трудових спорів» залишає створення окремих судів з розгляду трудових спорів за делегованим законодавством Міністра, не викликає заперечень, оскільки межі розсуду Міністра відповідно до вищезгаданого положення Закону Австрії «Про суди з розгляду трудових спорів» щодо створення цих судів «у разі потреби» («*nach Bedarf*») не є надмірним. Як зауважував Уряд, цей пункт передбачає деяке, хоча і нечітке, обмеження свободи розсуду Міністра шляхом встановлення юридичного зобов'язання щодо створення суду, у разі виникнення потреби в ньому на місцевому рівні, а також розформування цього суду, у разі зникнення такої потреби.

71. Навіть незважаючи на те, що встановлення делегованим законодавством судів з розгляду трудових спорів, про які йдеться, а також відносно широкі межі розсуду Міністра у цьому аспекті як такі не викликають заперечень за пунктом 1 статті 6 Конвенції, тим не менш для забезпечення законності суду у цій справі є обов'язковим наявність можливостей та їх використання відповідно до внутрішнього права відповідної держави, в тому числі відповідні положення Конституції.

72. Комісія звертає увагу на те, що питання конституційності судів з розгляду трудових спорів розглядалося у цій справі судом з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, Земельним судом Зальцбургу та Верховним Судом, які спиралися на прецедентну практику Конституційного Суду. Жоден із цих судів не висловив сумнівів щодо конституційності Закону «Про суди з розгляду трудових спорів».

За цих обставин Комісія доходить висновку, що немає жодних ознак того, що положення Конституції Австрії, які зараз застосовуються компетентними органами, були порушені.

73. Тому Комісія вважає, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург був «встановлений законом» відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції.

С. Чи є суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург «незалежним» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції?

74. Термін «незалежний» у пункті 1 статті 6 Конвенції, як він досі тлумачився у практиці Комісії та Суду, складається з двох елементів, а саме незалежності судів від виконавчої влади та їхньої незалежності від сторін процесу (див. рішення Європейського суду з прав людини у справі «Рінгайзен проти Австрії» (*Ringeisen v. Austria*) від 16 липня 1971 року, п. 95).

75. Справа, що розглядається, стосується лише першого аспекту незалежності судів, а саме їхньої незалежності від виконавчої влади, зокрема від Міністерства юстиції.

76. Стосовно цього заявник висунув два припущення, а саме що:

а) широкі межі розсуду, надані Міністру щодо встановлення (створення) та розформування цих судів, можуть підірвати їхню незалежність; та що

б) порядок призначення на посаду та звільнення з посади головуючих суддів також може підірвати їхню незалежність.

77. Що стосується питання розсуду Міністра щодо встановлення (створення) та розформування судів з розгляду трудових спорів у разі потреби, Комісія звертає увагу на доводи Уряду про те, що «потреба», як її розуміють компетентні адміністративні органи в Австрії, означає об'єктивну потребу в існуванні суду з розгляду трудових спорів у конкретному місці, яку можна визначити такими міркуваннями, як кількість справ, надходження яких прогнозується, легкість доступу до суду для місцевого населення тощо. Виходить, що ця концепція виключає можливість прийняття свавільних

рішень Міністром. Навіть якби широкі межі розсуду, надані Міністру, могли сприяти втручанню зовнішніх міркувань, Комісія вважає, що самої тільки можливості цього недостатньо для висновку про загальне порушення незалежності судів з розгляду трудових спорів. Необхідно було б довести, шляхом посилення на конкретні справи, що практика органів влади у цих справах є повністю незадовільною, або хоча б те, що встановлення (створення) конкретного суду, що вирішує справу, було здійснено з неналежних мотивів. Нічого подібного заявник не зазначав.

78. Що стосується призначення на посаду та звільнення з посади головуючих суддів судів з розгляду трудових спорів, Комісія знову доходить висновку, що потрібно було б довести шляхом посилення на конкретні справи, що практика органів влади у цих справах є повністю незадовільною або що, у випадку конкретного суду, про який йдеться, призначення головуючого судді було здійснено з неналежних мотивів. Заявник не надав жодних доказів цього.

79. Комісія вважає, що інша процедура призначення на посаду головуючих суддів судів з розгляду трудових спорів жодним чином не стосується їхньої незалежності. Вони повинні призначатися з числа діючих суддів (стаття 9 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів»), які на підставі статті 87 Конституції користуються гарантією незалежності при здійсненні своїх службових повноважень, у тому числі повноважень у суді з розгляду трудових спорів.

80. Що стосується звільнення головуючих суддів з посади, Комісія насамперед зауважує, що відповідно до принципів верховенства права у демократичних державах, що є спільним надбанням європейських країн, незмінюваність суддів упродовж строку їхніх повноважень, незалежно від того, обираються вони на обмежений строк чи безстроково, є необхідною умовою їхньої незалежності від адміністративних органів, а отже, належить до гарантій, встановлених пунктом 1 статті 6 Конвенції.

81. Незмінюваність суддів гарантується в Австрії статтею 88 Федеральної Конституції¹.

¹ «(1) У Законі «Про судоустрій» визначається вікова межа, після досягнення якої судді повинні остаточно йти у відставку.

(2) Крім того, судді можуть бути відсторонені від посади або проти своєї волі переведені на інше місце, або відправлені у відставку лише в передбачених законом випадках з дотриманням встановленої процедури та на підставі офіційного судового рішення. Однак зазначене положення не застосовується при їх переведенні та звільненні у відставку, якщо це необхідно у зв'язку зі змінами в устрої судів. У такому випадку законом встановлюється, впродовж якого часу судді можуть бути переведені чи звільнені у відставку без дотримання встановленої процедури, що вимагається в інших випадках.

(3) Тимчасове звільнення судді з посади може мати місце лише за розпорядженням голови суду або вищестоящего судового органу з одночасною передачею справи компетентному суду».

«(1) In der Gerichtsverfassung wird eine Altersgrenze bestimmt, nach deren Erreichung die Richter in den dauernden Ruhestand zu versetzen sind.

82. Уряд відзначив, що ці положення Конституції поширюються на головуючих суддів судів з розгляду трудових спорів, так само, як і на всіх інших суддів. Заявник не зміг надати доказів на підтвердження того, що насправді ситуація докорінно відрізняється від того, що стверджував Уряд. Тому немає підстав для твердження заявника про те, що положення Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», в якому нічого не йдеться про звільнення суддів з посади, припускають, що головуючі судді можуть бути у будь-який час звільнені з посади на підставі *contrarius actus* (рішення, протилежне до попереднього) адміністративного органу.

83. З зазначених вище підстав Комісія дотримується думки, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург є «незалежним судом» в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

D. Чи була справа заявника розглянута упродовж «розумного строку» відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції?

84. Питання про те, чи була справа заявника розглянута «упродовж розумного строку» відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції, виникало під час провадження в Комісії в різних контекстах.

Спочатку це питання піднімалося заявником як другорядне й було розглянуте Комісією як таке в її рішенні щодо прийнятності, у зв'язку з доводом заявника про те, що інституційна вимога, виражена словосполученням «встановлений законом», повинна виконуватися судом першої інстанції, незалежно від того, яким чином організовано будь-яку подальшу процедуру оскарження. Після того, як Комісією було ухвалено рішення про прийняття заяви до розгляду, заявник під час судового засідання щодо розгляду справи по суті, яке відбулося 8 грудня 1977 року, також поскаржився загалом на те, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург не вирішив упродовж розумного строку спір щодо цивільних обов'язків заявника стосовно його роботодавця, що було предметом розгляду в цьому суді.

Стосовно його загальної скарги Уряд визнав, що провадження тривало досить довго, проте в своїх доводах Уряд пояснив, що це сталося виключно через поведінку самого заявника в рамках цього провадження.

(2) Im übrigen dürfen Richter nur in den vom Gesetz vorgeschriebenen allen und Formen und aufgrund eines förmlichen richterlichen Erkenntnisses ihres Amtes entsetzt oder wider ihren Willen an eine andere Stelle oder in den Ruhestand versetzt werden. Diese Bestimmungen finden jedoch auf Übersetzungen und Versetzungen in den Ruhestand keine Anwendung, die durch Veränderungen in der Verfassung der Gerichte nötig werden. In einem solchen Fall wird durch das Gesetz festgestellt, innerhalb welchen Zeitraumes Richter ohne die sonst vorgeschriebenen Förmlichkeiten übersetzt und in den Ruhestand versetzt werden können.

(3) Die zeitweise Enthebung der Richter vom Amt darf nur durch Verfügung des Gerichtsvorstandes oder der höheren Gerichtsbehörde bei gleichzeitiger Verweisung der Sache an das zuständige Gericht stattfinden».

Комісія звертає увагу на те, що це питання більше не обговорювалося сторонами ані під час слухань, ані пізніше, і Комісії не було надано жодної інформації щодо перебігу провадження у суді з розгляду трудових спорів після 8 грудня 1977 року.

85. Вивчаючи питання про те, чи була справа заявника розглянута «упродовж розумного строку», Комісія насамперед згадує свої висновки, викладені в пунктах **С** та **В** вище, щодо того, що суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург є «незалежним» судом, «встановленим законом». Із зазначеного випливає, що скарга заявника щодо того, що його справа не була розглянута впродовж розумного строку, не може ґрунтуватися на ствердженні відсутності будь-якої з зазначених вище характеристик.

86. Що стосується загальної неуточненої скарги заявника щодо затримки провадження у суді з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, Комісія насамперед відзначає, що позов до заявника було подано роботодавцем 6 червня 1974 року, та що через три з половиною роки, а саме 8 грудня 1977 року, жодного рішення так і не було прийнято судом по суті справи. Комісія вважає, що така затримка є допустимою – за пунктом 1 статті 6 Конвенції – лише в дуже виняткових випадках.

87. Тому Комісія взяла до уваги особливі обставини судового провадження у справі заявника в тому обсязі, в якому вони були доведені до її відома.

Насамперед вона відзначає, стосовно поведінки судових органів, що суд з розгляду трудових спорів 15 грудня 1974 року зупинив провадження до вирішення кримінальної справи, порушеної щодо заявника, яка завершилася в жовтні 1976 року виправданням заявника. Тому провадження в суді з розгляду трудових спорів було зупинено приблизно на двадцять два місяці.

88. У зв'язку з вищевикладеним рішенням суду з розгляду трудових спорів від 15 грудня 1974 року – яке було очевидно прийнято з міркувань процесуальної економії – та при вивченні його наслідків у контексті пункту 1 статті 6 Конвенції слід також пам'ятати про те, що впродовж вищезгаданого періоду, що тривав двадцять два місяці, заявник намагався вирішити через три інстанції те саме питання, що є предметом цієї заяви, а саме питання щодо наявності стверджуваних інституційних дефектів у суду з розгляду трудових спорів.

Це питання було предметом:

- клопотання заявника від 5 листопада 1974 року про зупинення провадження;
- рішення суду з розгляду трудових спорів від 15 грудня 1974 року (про зупинення провадження, хоча й з інших підстав, запропонованих заявником);
- апеляційної скарги заявника до Земельного суду;
- рішення Земельного суду від 23 квітня 1975 року;
- подальшої скарги заявника до Верховного Суду; та
- рішення Верховного Суду від 8 липня 1975 року, яким нарешті було вирішено зазначене питання.

89. Беручи до уваги ці паралельні дії заявника, Комісія доходить висновку, що затримка розгляду справи у суді з розгляду трудових спорів, яка була спричинена зупиненням провадження приблизно на двадцять два місяці, може, хоча це і дуже довгий строк, вважатися виправданою як з міркувань процесуальної економії, так і через поведінку заявника, який сам просив відкладати розгляд справи.

90. Комісія далі відзначає, що після поновлення провадження у суді з розгляду трудових спорів адвокат заявника знову подав клопотання про зупинення провадження, цього разу з огляду на рішення Комісії про визнання цієї заяви прийнятною; що в задоволенні цього клопотання було відмовлено судом з розгляду трудових спорів 26 липня 1977 року та земельним судом, що відхилив апеляцію заявника, 11 жовтня 1977 року. Подальша скарга, подана заявником, все ще перебувала на розгляді Верховного Суду на момент слухань справи в Комісії, що відбулися 8 грудня 1977 року.

Тим часом суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, вже заклавши судові провадження у справі заявника, вирішив його поновити, щоб заслухати заявника особисто. Заявник повинен був виступити перед комісією в Берліні, куди він переїхав і де він працював. Це провадження також подовжило розгляд справи.

91. Що стосується клопотань заявника про зупинення провадження і його подальших скарг, Комісія загалом зауважує, що використання засобів захисту, передбачених національним правом, не може як таке позбавити заявника можливості порушувати питання за пунктом 1 статті 6 щодо права на розгляд його справи упродовж розумного строку. Оцінюючи тривалість провадження у таких справах, Комісія при цьому повинна враховувати час, необхідний для вивчення відповідних засобів захисту національними судами. З матеріалів цієї справи не вбачається, що для вивчення клопотань заявника про зупинення провадження чи його подальших скарг судам знадобилося занадто багато часу.

92. Тому Комісія, беручи до уваги судові провадження в цілому, доходить висновку, що вони зайняли дуже багато часу, проте що ця затримка, яка частково пояснюється міркуваннями процесуальної економії, виникла переважно через власну поведінку заявника.

Е. Висновок

93. Комісія одностайно доходить висновку, що у цій справі не було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Секретар Комісії
Г.К. КРЮГЕР (*H.C. KRÜGER*)

Голова Комісії
Дж. Е.С. ФОСЕТТ (*J.E.S. FAWCETT*)

ОКРЕМА ДУМКА ПАНА ТРЕХСЕЛЯ

Хоч я і погоджуюся з висновком Комісії, що у справі, що розглядається, не було допущено порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, мені незрозуміла мотивувальна частина цього висновку, що викладена в пунктах 55–61 Доповіді.

Пункт 1 статті 6 Конвенції не містить прямого посилання на судове провадження у суді першої інстанції. Єдина вимога, що зазначається там, полягає в тому, що вирішення спору щодо прав та обов'язків цивільного характеру повинно відбуватися шляхом розгляду справи незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, «упродовж розумного строку». Це необов'язково означає, що вже перше рішення щодо цих питань має бути прийняте саме судом. Пункт 1 статті 6 може бути дотримано, якщо у першій інстанції рішення буде прийняте адміністративним органом і підлягатиме судовому перегляду. Це тлумачення не тільки було надано стосовно цього положення Конституційним Судом Австрії, на практику якого Уряд Австрії посилався у цій справі, а й підтверджується заявою, зробленою у ратифікаційній грамоті, переданій на зберігання Швейцарією, а саме: «Федеральна Рада Швейцарії вважає, що передбачена пунктом 1 статті 6 Конвенції гарантія справедливого судового розгляду при вирішенні спору щодо прав та обов'язків цивільного характеру або при прийнятті рішення щодо висунутого проти відповідної особи кримінального обвинувачення призначена виключно для забезпечення кінцевого контролю судовою владою актів або рішень державних органів, що стосуються таких прав чи обов'язків, або рішення, прийнятого щодо такого обвинувачення». Ця заява не була зроблена у формі застереження, очевидно через те, що вважалося, що вона відображає об'єктивний зміст положення.

Вищевикладений висновок також підтверджується практикою Комісії та Суду. У справі «Кьоніг проти Німеччини» (*König v. Germany*), яку обидва органи визнали такою, що стосується цивільних прав, не висувалося жодного заперечення щодо того, що первісні рішення були прийняті адміністративними органами.

Якщо з пунктом 1 статті 6 Конвенції є сумісним те, що прийняття першого рішення щодо вирішення спору стосовно прав та обов'язків цивільного характеру ввірялося адміністративному органу, тобто органу, що не наділений усіма інституційними гарантіями суду, тоді, на мою думку, з цього тим більше (*a fortiori*) впливає те, що також і судовий орган, який приймає первісне рішення з цих питань, необов'язково повинен наділятися усіма цими гарантіями за умови, що існує можливість подання апеляційної скарги до суду вищої інстанції, який наділений цими гарантіями, та якщо подання такої апеляційної скарги не призводить до нерозумної затримки або надмірних витрат та передбачає повну фактичну і юридичну оцінку справи. Не можна виключати того, що можуть існувати особливі причини, що повністю виправдовують таку організацію доступу до суду. Якби у справі, що розглядається, існували якісь сумніви щодо відповідності судів першої

інстанції з розгляду трудових спорів положенням Конвенції, Комісія повинна була б задовольнятися вивченням того, чи були у якомусь відношенні необґрунтованими спеціальне створення цих судів, а отже, і затримка, що неодмінно б виникла через необхідність спершу пройти через ці суди.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД ПРОВАДЖЕННЯ В КОМІСІЇ

Питання	Дата	Примітка
З'ЯСУВАННЯ ПРИЙНЯТНОСТІ		
Подання заяви	19.12.1975 р.	
Реєстрація заяви	21.01.1976 р.	
Розгляд суддею-доповідачем (за правилом 40 Регламенту)	21.04.1976 р.	
Прийняття Комісією рішення про доведення заяви до відома Уряду-відповідача (за правилом 42(2)b Регламенту)	27.09.1976 р.	Фосетт (<i>Fawcett</i>) Єрмакора (<i>Ermacora</i>) Триантафиллідес (<i>Triantafyllides</i>) Келлберг (<i>Kellberg</i>) Давер (<i>Daver</i>) Опсал (<i>Opsahl</i>) Кастерс (<i>Custers</i>) Полак (<i>Polak</i>) Йорундссон (<i>Jorundsson</i>) Дюпюї (<i>Dupuy</i>) Трехсель (<i>Trechsel</i>) Кірнан (<i>Kiernan</i>) Клекер (<i>Klecker</i>)
Подання Відповідачем зауважень щодо прийнятності	26.11.1976 р.	
Подання заявником зауважень у відповідь	10.11.1977 р.	
Подання наступної Доповіді (за правилом 40 Регламенту)	13.04.1977 р.	
Ухвалення Комісією рішення про оголошення заяви прийнятною	16.05.1977 р.	Фосетт (<i>Fawcett</i>) Спердугі (<i>Sperduti</i>) Ньоргорд (<i>Nørgaard</i>)

		Єрмагора <i>(Ermacora)</i> Келлберг <i>(Kellberg)</i> Давер <i>(Daver)</i> Опсал <i>(Opsahl)</i> Кастерс <i>(Custers)</i> Полак <i>(Polak)</i> Йорундссон <i>(Jorundsson)</i> Дюпюї <i>(Dupuy)</i> Тенекідес <i>(Tenekides)</i> Трехсель <i>(Trechsel)</i> Кірнан <i>(Kiernan)</i> Клекер <i>(Klecker)</i>
РОЗГЛЯД ПО СУТІ		
Подання заявником зауважень щодо суті справи	10.10.1977 р.	
Подання Урядом зауважень щодо суті справи	27.10.1977 р.	
Проведення усних слухань щодо суті заяви та обговорення Комісією (спроба дружнього врегулювання)	8.12.1977 р.	Фосетт <i>(Fawcett)</i> Спердугі <i>(Sperduti)</i> Ньорґорд <i>(Nørgaard)</i> Єрмагора <i>(Ermacora)</i> Давер <i>(Daver)</i> Опсал <i>(Opsahl)</i> Кастерс <i>(Custers)</i> Полак <i>(Polak)</i> Фровайн <i>(Frowein)</i> Йорундссон <i>(Jorundsson)</i> Тенекідес <i>(Tenekides)</i> Трехсель <i>(Trechsel)</i> Кірнан <i>(Kiernan)</i>

		Клекер (<i>Klecker</i>)
Обговорення Комісією та остаточне голосування щодо Доповіді	6.10.1978 р.	Фосетт (<i>Fawcett</i>) Спердугі (<i>Sperduti</i>) Ньоргорд (<i>Nørgaard</i>) Єрмакора (<i>Ermacora</i>) Бусуттіл (<i>Busuttil</i>) Давер (<i>Daver</i>) Опсал (<i>Opsahl</i>) Полак (<i>Polak</i>) Фровайн (<i>Frowein</i>) Йорундссон (<i>Jorundsson</i>) Тенекідес (<i>Tenekides</i>) Трехсель (<i>Trechsel</i>) Кірнан (<i>Kiernan</i>) Клекер (<i>Klecker</i>)
Прийняття Комісією тексту Доповіді	12.10.1978 р.	Спердугі (<i>Sperduti</i>) Ньоргорд (<i>Nørgaard</i>) Бусуттіл (<i>Busuttil</i>) Полак (<i>Polak</i>) Йорундссон (<i>Jorundsson</i>) Тенекідес (<i>Tenekides</i>) Трехсель (<i>Trechsel</i>) Кірнан (<i>Kiernan</i>) Клекер (<i>Klecker</i>)

РІШЕННЯ КОМІСІЇ ЩОДО ПРИЙНЯТНОСТІ

**Заява № 7360/76,
подана Лео ЦАНДОМ (*Leo ZAND*)
проти Австрії**

Європейська комісія з прав людини на закритому засіданні, що відбулося 16 травня 1977 року, на якому були присутні:

Дж. Е.С. ФОСЕТТ (*J.E.S. FAWCETT*), Голова

Г. СПЕРДУТІ (*G. SPERDUTI*), заступник Голови

К.А. НЬОРґОРД (*C.A. NØRGAARD*), другий заступник Голови

Ф. ЄРМАКОРА (*F. ERMACORA*)

Л. КЕЛЛБЕРГ (*L. KELLBERG*)

Б. ДАВЕР (*B. DAVER*)

Т. ОПСАЛ (*T. OPSAHL*)

Й. КАСТЕРС (*J. CUSTERS*)

К.Х.Ф. ПОЛАК (*C.H.F. POLAK*)

Г. ЙОРУНДССОН (*G. JORUNDSSON*)

Р.Ж. ДЮПЮЇ (*R.J. DUPUY*)

Г. ТЕНЕКІДЕС (*G. TENEKIDES*)

С. ТРЕХСЕЛЬ (*S. TRECHSEL*)

Б. КІРНАН (*B. KIERNAN*)

Н. КЛЕКЕР (*N. KLECKER*)

Г.К. КРЮГЕР (*H.C. KRÜGER*), секретар Комісії,

беручи до уваги статтю 25 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

беручи до уваги заяву, подану 29 грудня 1975 року Лео ЦАНДОМ (*Leo ZAND*) проти Австрії та зареєстровану 21 січня 1976 року за реєстраційним номером 7360/76;

беручи до уваги доповідь, передбачену правилом 40 Регламенту Комісії;

беручи до уваги рішення Комісії від 27 вересня 1976 року про повідомлення Уряду Австрії про заяву та про пропонування Уряду надати письмові зауваження щодо прийнятності заяви;

беручи до уваги зауваження Уряду щодо прийнятності, подані 26 листопада 1976 року, та зауваження, подані у відповідь адвокатом заявника 10 січня 1977 року;

беручи до уваги інформацію, отриману від Уряду Австрії 7 лютого 1977 року про те, що Уряд не має намірів подавати подальші зауваження щодо прийнятності заяви, ані в письмовій формі, ані під час усних слухань в Комісії;

після обговорення приймає рішення про таке:

ФАКТИ

Факти цієї справи, викладені адвокатом заявника, можна підсумувати так.

Заявник є громадянином Австрії, 1954 року народження, і на теперішній час проживає в Берліні. Раніше він працював ювеліром у майстерні в Зальцбурзі, а в 1974 році роботодавець заявника подав до нього позов про відшкодування збитків на загальну суму 36 000 австрійських шилінгів.

Компетентним судом, який розглядав цю справу, був суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург.

Австрійські суди з розгляду трудових спорів були встановлені (створені) відповідно до статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» (*Arbeitsgerichtsgesetz*, Федеральний вісник законів (BGBl.) № 170/1946, зі змінами і доповненнями²). Це положення надає Міністру юстиції повноваження встановлювати (створювати) суди з розгляду трудових спорів у разі потреби («nach Bedarf»).

Міністр скористався зазначеними повноваженнями в Постанові «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» (*Verordnung zur Durchführung des Arbeitsgerichtsgesetzes*, Федеральний вісник законів № 183/1950, зі змінами і доповненнями³). Статтею 1 цієї Постанови встановлено, зокрема, суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург та визначено межі його територіальної юрисдикції, що охоплює округи дільничних судів Абтенау, Халлайн, Ноймаркт, Оберндорф, Зальцбург, Санкт-Гільген та Тальгау.

Заявник висунув деякі заперечення щодо конституційності цих положень у рамках вищезгаданого провадження в суді з розгляду трудових спорів м. Зальцбург. Він посилався, зокрема, на пункт 2 статті 83 Конституції Австрії, що гарантує кожному право на розгляд його справи законним суддею (*gesetzlicher Richter*). Він також посилався на статтю 6 Європейської конвенції з прав людини, що в Австрії має силу конституційного положення. Заявник стверджував, що існують великі сумніви щодо того, чи є суд з розгляду трудових спорів «законним суддею» або «незалежним і безстороннім судом, встановленим законом», зважаючи на те, що його було створено відповідно до постанови Міністра, а не власне законом. Тому він звернувся до суду з розгляду трудових спорів із клопотанням про зупинення провадження і направлення цього питання на розгляд Конституційного Суду (стаття 89 Конституції).

² Див. Федеральний вісник законів (BGBl.), №№ 164/1950, 197/1965 та 291/1971.

³ Див. Федеральний вісник законів (BGBl.), №№ 208/1950, 39/1951, 118/1957, 59/1958, 288/1962 та 303/1965.

Рішенням від 15 грудня 1974 року суд з розгляду трудових спорів відмовив в задоволенні клопотання заявника, зазначивши, що він не поділяє сумнівів заявника щодо конституційності норм законодавства, що створюють (встановлюють) суди з розгляду трудових спорів. Конституційний Суд вже ухвалював рішення в іншій справі про те, що компетенція суду може бути визначена відповідною постановою на основі закону, що є достатньо чітким відповідно до стандартів, встановлених статтею 18 Конституції.

Заявник оскаржив рішення суду з розгляду трудових спорів в тій частині, в якій воно підтверджувало юрисдикцію цього суду для розгляду його справи. Тепер він просив Земельний суд у свою чергу передати питання, що його він вже піднімав у суді з розгляду трудових спорів, на розгляд Конституційного Суду. Проте Земельний суд Зальцбургу відхилив цю апеляційну скаргу як неприйнятну. При цьому в своєму рішенні від 23 квітня 1975 року суд зазначив, що він також не має жодних сумнівів щодо конституційності судів з розгляду трудових спорів.

8 липня 1975 року Верховний Суд відхилив як неприйнятну подальшу скаргу, подану заявником, на підставі наявності двох узгоджених рішень нижчих судів. Проте Верховний Суд розглянув по суті новий довід, наведений заявником, а саме довід про незаконність складу суду з розгляду трудових спорів у зв'язку з тим, що голова цього суду обіймав посаду, не будучи призначеним на цю посаду відповідно до статті 88 Конституції. Через це рішення суду першої інстанції треба було б кваліфікувати як неправомочний акт. Однак Верховний Суд вважав, що достатньо того, що Голова суду з розгляду трудових спорів був призначений на посаду судді до надання йому відповідних повноважень у суді з розгляду трудових спорів, а отже, Верховний Суд вважав правомірним рішення суду з розгляду трудових спорів.

СКАРГИ

Заявник скаржить, що суд з розгляду трудових спорів, який розглядав його справу, не є «незалежним і безстороннім судом, встановленим законом», як того вимагають положення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Він стверджує, що суди з розгляду трудових спорів не встановлені законом з зазначених нижче причин:

(1) Їхнє встановлення (створення) суперечить пункту 1 статті 83 Конституції Австрії. Конституційний Суд розтлумачив це положення в нещодавньому рішенні (К II – 1/73) таким чином, що будь-які спеціалізовані суди з обмеженою юрисдикцією можуть бути встановлені лише федеральним законом. У своїй скарзі до Верховного Суду заявник зазначив, що принцип, покладений в основу цього рішення, змінив більш раннє тлумачення пункту 1 статті 83 Конституції Конституційним Судом (на яке спиралися суди нижчих інстанцій у цій справі).

(2) Законодавча основа постанови, якою встановлюються суди з розгляду трудових спорів, недостатньо чітко визначає критерії встановлення

таких судів, а суто робить посилання на «потребу». Це не відповідає статті 18 Конституції Австрії, а тому є незаконним.

(3) Суди з розгляду трудових спорів можуть бути встановлені (створені) та розформовані на підставі рішень адміністративних органів; це є втручанням в їхню незалежність, гарантовану статтею 6 Конвенції.

Оскільки Конвенція є частиною конституційного права Австрії, це знов-таки є незаконним, навіть з точки зору національного права. Стосовно цього заявник далі доводив, що правові положення щодо встановлення судів з розгляду трудових спорів були скасовані Конвенцією, коли вона стала частиною внутрішнього права. Якщо це було дійсно так, тоді для функціонування судів з розгляду трудових спорів не було жодних правових підстав.

(4) Голови і заступники голів судів з розгляду трудових спорів не призначаються на свої посади відповідно до статті 88 Конституції (Федеральним Президентом або з його дозволу – Міністром юстиції). Насправді вони призначаються головою апеляційного суду (що при цьому виконує функції адміністративного органу), який має повноваження звільняти їх з посади. Це також є незаконним втручанням у незалежність суддів, що відзначав професор Вальтер (*Walter*) у своїй статті 1962 року («Посада голови суду з розгляду трудових спорів та його заступника з точки зору Конституції. Трудове право» (*«Die Stellung der Vorsitzenden der Arbeitsgerichte und ihrer Stellvertreter in verfassungsrechtlicher Sicht»*, *Das Recht der Arbeit*), том 12 (1962 р.), с. 241).

ДОВОДИ СТОРІН

(a) Зауваження Уряду щодо прийнятності від 26 листопада 1976 року

Уряд спочатку зауважив, що Комісія могла розглядати лише питання, що виникають за пунктом 3 скарг заявника, які стосувалися пункту 1 статті 6 Конвенції, а саме питання про те, «чи належить розгляд трудових спорів в Австрії до юрисдикції незалежних і безсторонніх судів, встановлених законом». Провадження, що відбувається в Комісії, не стосується питання про те, чи, зокрема, створення судів з розгляду трудових спорів порушує будь-які інші питання за Конституцією Австрії. Тому Уряд у своїх зауваженнях обмежився вищезгаданим питанням.

(a) Стосовно незалежності судів з розгляду трудових спорів

Розгляд трудових спорів належить до юрисдикції, з одного боку, професійних суддів, а з іншого – народних засідателів, які є непрофесійними суддями, що призначаються від роботодавців і працівників.

Основоположний принцип незалежності суддів, зазначений у пункті 1 статті 87 Конституції, поширюється як на професійних, так і на інших суддів. Вони повинні бути незалежними при здійсненні своїх суддівських повноважень.

Це означає, що:

(aa) При здійсненні суддівських повноважень судді зобов'язані дотримуватися виключно закону, а не вказівок чи наказів органів державної влади.

(bb) Можливість впливу на підсудність справ шляхом розподілу компетенції щодо розгляду справ виключається згідно з пунктом 3 статті 87 Конституції, якою передбачено, що розподіл компетенції щодо розгляду справ між суддями одного суду здійснюється заздалегідь на строк, встановлений Законом «Про судоустрій». Справа, віднесена згідно з цим розподілом до компетенції судді, може бути у нього вилучена уповноваженим на це сенатом і лише за наявності перешкоди для здійснення ним своїх обов'язків або тоді, коли обсяг виконуваних ним завдань перешкоджає їх виконанню упродовж встановленого строку.

(cc) Незалежність суддів також підтверджується тим принципом, що судді не можуть бути звільнені з посади чи переведені на інше місце. Цей принцип встановлено статтею 88 Конституції таким чином:

Законом «Про судоустрій» повинна бути встановлена вікова межа, після досягнення якої судді повинні остаточно йти у відставку. Відповідно до конституційної норми, статті 99 Закону, що регламентує діяльність суддів, судді йдуть у відставку після досягнення ними 65-річного віку.

У всіх інших випадках судді можуть бути відсторонені від посади або проти своєї волі переведені на інше місце, або звільнені у відставку лише на підставі офіційного судового рішення і лише у випадках та з дотриманням процедур, встановлених законом. Однак зазначені умови не застосовуються при переведенні та звільненні суддів у відставку, якщо це необхідно у зв'язку зі змінами, внесеними до Закону «Про судоустрій».

Норма стосовно незалежності судової влади і, зокрема, положення, якими безпосередньо встановлено, що судді не зобов'язані дотримуватися будь-чиїх вказівок, так само застосовуються до компетенції суддів щодо вирішення трудових спорів.

(b) Стосовно безсторонності судів з розгляду трудових спорів

Безсторонність судів з розгляду трудових спорів забезпечується так само, як і під час будь-якого іншого провадження, нормами щодо відводу суддів та інших судових органів, передбаченими частиною 2 Закону «Про підсудність справ» (*Jurisdiktionsnorm*).

Статтею 19 цього Закону передбачено, що у цивільних справах судді може бути заявлений відвід на тій підставі, що (a) в цій справі закон не допускає його до виконання суддівських повноважень, або (b) існує істотна підстава для сумнівів у його безсторонності. Підстави для відводу судді визначені в статті 20 Закону. Суддя не може брати участі у розгляді справи і підлягає відводу, якщо він сам є стороною у справі або заінтересований у результаті розгляду справи, у справах, що стосуються родичів судді до певного ступеня, його прийомних батьків тощо, у справах, у яких він виступав або виступає як уповноважений представник однієї зі сторін, і,

нарешті, у справах, якими суддя вже займався у суді нижчої інстанції і брав участь в ухваленні судового рішення.

Статті 21 та 22 Закону містять процесуальні норми стосовно здійснення права на відвід, а стаття 23 визначає компетенцію суду, який вирішує питання про відвід. Власне суддя, якого відводять, у жодному разі не допускається до ухвалення цього рішення. Відповідно до пункту 1 статті 24 рішення приймається без усних слухань, проте після проведення необхідної перевірки та вивчення. Відповідно до пункту 2 статті 24 рішення про відвід не підлягає оскарженню, але може бути оскаржене рішення про відмову в задоволенні заяви про відвід. Відповідно до статті 25 Закону суддя, якого відводять, може продовжувати виконувати деякі суддівські повноваження, але не має права ухвалювати остаточне рішення доти, доки відвід не буде відхилено остаточним рішенням. Якщо відвід буде задоволено, акти, складені суддею, вважатимуться недійсними.

Статтями 26 та 27 передбачено поширення норм щодо відводу суддів на інші судові органи, такі як секретарі суду, завідувачі архіву, судові виконавці тощо.

(с) Стосовно правових підстав діяльності судів з розгляду трудових спорів

Уряд спершу зауважив, що рішення Конституційного Суду від 11 жовтня 1973 року (К II – 1/73), на яке посилався заявник, не стосувалося справи, що розглядається Комісією. Це рішення мало на меті вирішити спір про те, чи належало встановлення судів найнижчого рівня, компетенція яких обмежувалася деякими питаннями здійснення правосуддя (таких як дільничні суди, до компетенції яких віднесено розгляд питань трудового права), до компетенції законодавчого органу федерації чи законодавчого органу землі. Конституційний Суд ухвалив рішення на користь законодавчого органу федерації, але він взагалі не розглядав питання щодо того, як саме законодавчий орган федерації повинен «правильно» встановлювати (створювати) такі суди. Зокрема, Конституційний Суд не знайшов підстав для проведення у зв'язку з цим перевірки конституційності чинної редакції пункту 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», що стосується встановлення судів з розгляду трудових спорів.

Дійсно, під час провадження у суді з розгляду трудових спорів у справі заявника, що мало наслідком ухвалення Верховним Судом згаданого рішення від 8 липня 1975 року, заявник піднімав питання про те, що положення пункту 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» скасовуються пунктом 1 статті 6 Конвенції. Проте суди, що займалися розглядом цього питання, не погодилися з цією думкою й тому не знайшли жодних підстав для передачі на розгляд Конституційного Суду питання щодо законності Постанови «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів».

По суті цього доводу слід зазначити, що в пункті 1 статті 6 Конвенції містилося посилання на «суд, встановлений законом». Але також існував закон, а саме стаття 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів»,

відповідно до якої Федеральний міністр юстиції видав свою Постанову «Про виконання Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» від 1 вересня 1950 року, що врегульовує питання встановлення (створення) судів з розгляду трудових спорів. Як вбачається з заголовку Постанови, вона була всього лише адміністративним положенням відповідно до зазначеного Закону. Тому підстава для цього положення була визначена законом, а саме пунктом 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів». Це положення відповідало положенням Конвенції, тим паче, що пунктом 1 статті 6 Конвенції не було визначено, яким чином законодавець повинен забезпечувати встановлення (створення) судів. Отже, не може бути і мови про істотний відступ від цього положення закону зазначеною нормою Конвенції, що має силу конституційного положення в Австрії, так само як і не може йтися про те, що у зв'язку з цим для існування Постанови немає жодних правових підстав.

Уряд далі стверджував, що залишається під питанням, чи має термін «закон», що використовується в Європейській конвенції з прав людини, таке саме значення, яке вкладає в цей термін законодавство Австрії, або чи було загалом дотримано вимоги Конвенції законом в матеріальному сенсі, під яким також розуміється «постанова» («*Verordnung*»).

Зважаючи на включення цієї доктрини в систему конституційного права Австрії, таке тлумачення виглядає доволі розумним.

Оскільки заявник, здається, дотримувався того погляду, що норма пункту 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» не була достатньо чітко сформульованою відповідно до норми, встановленої статтею 18 Федерального конституційного закону, він підняв питання, яке, по суті, не стосувалося Конвенції, а тому не могло бути предметом розгляду в рамках провадження в Комісії.

У відповідь на конкретне питання, поставлене йому Комісією у зв'язку з наданням повідомлення про заяву, Уряд також наголосив на тому, що пункт 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» стосувався лише встановлення судів першої інстанції з розгляду трудових спорів, тоді як розгляд трудових спорів у другій і третій інстанціях належить до юрисдикції земельних судів та Верховного Суду, тобто судів, конституційність та відповідність яких Конвенції не викликає сумнівів навіть у самого заявника.

Якби справа розглядалася в останній інстанції судом, що відповідає вимогам пункту 1 статті 6 Конвенції, зрозуміло, що не можна було б робити припущення про порушення цієї норми Конвенції. Таким чином, Конституційний Суд Австрії прийняв послідовне рішення про те, що положення пункту 1 статті 6 Конвенції не вимагало негайного ухвалення судового рішення щодо цивільних прав. Отже, вимоги Європейської конвенції з прав людини також виконувалися, навіть якщо розгляд справи належав до юрисдикції суду лише в останній інстанції (див., зокрема, рішення Конституційного Суду у Збірнику рішень за №№ 5100 та 5102).

У питаннях, що стосуються трудових спорів, оскарження загалом можливе, з незначними винятками, принаймні до суду другої інстанції, а

також часто до Верховного Суду. До того ж, підпунктом 3 пункту 1 статті 25 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» передбачено, що справи, що стосуються трудових спорів, за винятком деяких справ, пов'язаних, в основному, з формальними питаннями (стаття 471 Цивільного процесуального кодексу), підлягають новому розгляду в апеляційному суді. Під час такого провадження сторони можуть надати нові факти і нові докази, завдяки чому перед земельним судом, який діє як апеляційний суд, сторони фактично мають такі самі можливості, як і під час провадження у суді з розгляду трудових спорів. Таким чином, заявник у будь-якому випадку міг заявити свій позов за нормами цивільного права до незалежного і безстороннього суду, встановленого законом відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції.

Тому Уряд доводив, що ця заява була явно необґрунтованою у розумінні пункту 2 статті 27 Конвенції, а тому повинна бути оголошена неприйнятною.

(b) Зауваження у відповідь, подані заявником 10 січня 1977 року

Заявник спершу зауважив, що Уряд, обмежившись у своїх зауваженнях питаннями, зазначеними в пункті 3 первісних скарг заявника, прогледів важливість питання, зазначеного в пункті 4 первісних скарг, тобто питання щодо призначення на посаду та звільнення з посади голів та заступників голів судів з розгляду трудових спорів, в контексті незалежності цих судів.

На думку заявника, питання щодо незалежності суддів тісно, навіть нерозривно пов'язане з питанням їх незмінюваності, і суддя, який може бути звільнений з посади без дотримання процедури, передбаченої Конституцією (статтею 88), не може вважатися незалежним в розумінні статті 6 Конвенції. Такий самий аргумент наводиться у первісній заяві, в якій зроблено посилання на статтю професора Роберта Вальтера (*Robert Walter*), датовану 1962 роком. У своїх зауваженнях Уряд взагалі не дав відповіді на цей аргумент, а отже, не розглянув основне спірне питання, що виникло у цій справі.

Доводи Уряду стосовно незалежності судів стосувалися лише суддів судів загальної юрисдикції, тобто суддів, що були призначені на цю посаду відповідно до Конституції Федеральним Президентом або за його дорученням – Федеральним міністром юстиції. Зокрема, лише на цих суддів поширювалася дія норми про те, що судді можуть бути відсторонені від посади або проти своєї волі переведені на інше місце, або звільнені у відставку лише на підставі офіційного судового рішення і лише у випадках та з дотриманням процедур, встановлених законом.

Проте судді судів з розгляду трудових спорів не призначалися на посаду відповідно до положень Конституції, яка, звичайно ж, узгоджувалася з положеннями Конвенції. Закон «Про суди з розгляду трудових спорів» передбачав, що судді судів з розгляду трудових спорів призначаються на посаду Федеральним міністром юстиції з числа суддів, які були призначені у звичайному порядку для виконання обов'язків судді в інших судах. Тому,

працюючи на посадах суддів судів з розгляду трудових спорів, вони виконують другорядні обов'язки, додатково до своїх основних обов'язків як суддів судів загальної юрисдикції. До того ж, призначення цих суддів може бути доручено Міністром головам апеляційних судів, які виконують ці обов'язки не як судді, а як адміністративні органи (*Justizverwaltungsorgane*). Закон не виключає, що суддя, призначений компетентним головою апеляційного суду для виконання обов'язків судді відповідного суду з розгляду трудових спорів, може бути звільнений з посади судді цього суду без дотримання якихось формальностей, суто шляхом відкликання його призначення.

Наступний аргумент на користь того, чому судді судів з розгляду трудових спорів не можуть вважатися незалежними, полягає в тому, що не застосовуються положення Конституції щодо порядку призначення. Цей порядок, що має на меті ще більше посилити незалежність суддів, передбачає призначення суддів з числа осіб, які відповідають кваліфікаційним вимогам. Перелік таких осіб складають відповідні судові палати.

У випадку, якщо судді призначаються для виконання обов'язків суддів у спеціалізованих судах не в звичайному загальноприйнятому порядку, та якщо вони можуть бути звільнені від виконання цих обов'язків адміністративним органом без дотримання формальної процедури та без необхідності попереднього отримання судового рішення, не можна стверджувати, що судді користуються гарантіями судової незалежності стосовно цього напряму діяльності. Заявник доходить висновку, що суд, головою якого є такий суддя, – тобто суд з розгляду трудових спорів м. Зальцбург у цій справі, – не може вважатися незалежним, безстороннім судом в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

Що стосується правових підстав функціонування судів з розгляду трудових спорів в Австрії, заявник спершу відповів на доводи Уряду стосовно рішення Конституційного Суду від 11 жовтня 1973 року. Він визнав, що Конституційний Суд був зобов'язаний лише визначити компетенцію федерального або земельного законодавця для прийняття актів законодавства в цій сфері.

Дійсно, в рамках цього процесу Конституційний Суд не покликаний перевіряти конституційність чинного законодавства. Проте Суд визнав, що суд першої інстанції у справах, що стосуються трудових спорів, повинен бути встановлений федеральним законодавцем, а це може означати, що він повинен бути встановлений федеральним законом. Пункт 1 статті 83 Конституції, безперечно, вимагає, щоб організація і компетенція судів встановлювалися федеральним законом.

З цього випливало, що пункт 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» не відповідав положенням Конституції і, крім того, також не відповідав пункту 1 статті 6 Конвенції.

Для цілей остаточного аналізу для цієї справи не мало значення, чи була вірною висунута заявником теорія, що стаття 6 Конвенції скасовувала статтю 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» на національному

рівні. Навіть якби стаття 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» все ще була чинною на національному рівні, вона не відповідала б статті 6 Конвенції, а тому позбавляла б законності весь процес у справі заявника, що відбувався в суді з розгляду трудових спорів.

Заявник доводив, що вислів «суд, встановлений законом», вжитий у пункті 1 статті 6 Конвенції, означає, що такий суд повинен бути встановлений актом самого законодавчого органу. Відповідно до принципів парламентської демократії термін «законодавчий орган» може розумітися лише як органи законодавчої влади, встановлені Конституцією. Тому заявник заперечував проти доводу Уряду про те, що поняття «закон», закріплене в Конвенції, має таке саме значення, яке вкладає в цей термін законодавство Австрії. Тільки закон у формальному сенсі може відповідати вимогам Конвенції. Протилежна думка Уряду не має під собою жодних підстав. Стосовно цього заявнику не потрібно навіть спиратися на висунуті ним доводи про відповідність пункту 1 статті 6 Закону «Про суди з розгляду трудових спорів» статті 18 Конституції. Ці доводи були наведені лише для того, щоб довести сумнівність встановлення (створення) судів «у разі потреби». Таке формулювання правових норм щодо встановлення незалежних судів було неприйнятним і не відповідало вимогам Конвенції.

Стосовно доводу про те, що ситуація, на яку скаржить заявник, стосується лише судів з розгляду трудових спорів першої інстанції, та що відповідно до доводів Уряду пункт 1 статті 6 Конвенції не вимагає негайного рішення суду щодо цивільних прав та що вимоги Конвенції виконуються, лише якщо справа підсудна суду лише в останній інстанції, заявник посилався на положення пункту 1 статті 6 Конвенції, відповідно до якої кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи «упродовж розумного строку». На думку заявника, в цьому положенні йдеться насамперед про суди першої інстанції. Особу, яка звертається за захистом свого права, не можна відсилати до доводу про те, що, можливо, суд першої інстанції функціонує неналежним чином, а при цьому процес у судах другої та третьої інстанції відповідає встановленим стандартам. Зміст цього доводу повністю розходився з принципом Конвенції про те, що верховенство права повинно мати максимально широку сферу дії.

Це б змусило заявника шукати захисту свого права у судах вищої інстанції, а отже, мало б наслідком збільшення тягара і витрат на процедуру, які пункт 1 статті 6 Конвенції має тенденцію обмежувати формулюванням «упродовж розумного строку». При цьому цієї справи не стосувалося те, що відповідно до положень Закону «Про суди з розгляду трудових спорів», які з цього питання розходилися з нормами, що застосовувалися в судах загальної юрисдикції, може проводитися новий розгляд справи в апеляційному суді, з можливістю подання нових фактів та доказів.

Тому заявник просив Комісію оголосити його заяву прийнятною.

ПРАВО

Заявник скаржиться, що цивільний позов про відшкодування збитків, який був поданий проти нього його колишнім роботодавцем до суду з розгляду трудових спорів м. Зальцбург, не був розглянутий «упродовж розумного строку незалежним... судом, встановленим законом» відповідно до вимог пункту 1 статті 6 Конвенції.

Заявник стверджує, що в Австрії суди першої інстанції з розгляду трудових спорів не мають усіх необхідних характеристик суду в розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції. На його думку, вони не можуть вважатися встановленими законом, оскільки Закон «Про суди з розгляду трудових спорів» віддав право на прийняття рішення щодо їх встановлення на розсуд Міністра юстиції «у разі виникнення потреби». Заявник також стверджує, що ці суди не можуть вважатися незалежними, оскільки судді, які засідають у цих судах, не призначаються на цю посаду у порядку, встановленому Конституцією, і не користуються усіма гарантіями незмінюваності суддів, що перебувають на цій посаді.

Уряд стверджує, що пункт 1 статті 6 не вимагає негайного рішення суду щодо цивільних прав, та що буде достатньо, якщо справа буде підсудна суду лише в останній інстанції. Уряд далі заперечує, що суди першої інстанції з розгляду трудових спорів не відповідають вимогам Конвенції. На його думку, суд може також вважатися встановленим законом, якщо його встановлено делегованим законодавством. Уряд доводить, що, до того ж, судді судів з розгляду трудових спорів користуються усіма гарантіями судової незалежності.

Комісія доходить висновку, що справа піднімає важливі і складні питання щодо тлумачення пункту 1 статті 6 Конвенції. Ці питання, зокрема, полягають у тому, чи повинен суд першої інстанції під час судового провадження стосовно вирішення спору щодо прав та обов'язків цивільного характеру користуватися усіма гарантіями суду в розумінні цього положення; якщо так, тоді чи може суд вважатися встановленим законом, якщо він був створений і може бути розформований постановою Міністра «у разі потреби»; і, нарешті, чи може суд вважатися незалежним, якщо суддя може бути звільнений з посади судді цього суду на підставі акту адміністративного органу.

Перелічені вище питання є суттєвими питаннями, які не дозволяють з огляду на наявні факти відхилити скарги заявника як явно необґрунтовані в розумінні пункту 2 статті 27 Конвенції.

Комісія переконалася в тому, що інші умови прийнятності дотримано.

Отже, Комісія

ОГОЛОШУЄ ЦЮ ЗАЯВУ ПРИЙНЯТНОЮ

Секретар Комісії
Г.К. КРЮГЕР (*H.C. KRÜGER*)

Голова Комісії
Дж. Е.С. ФОСЕТТ (*J.E.S. FAWCETT*)